

**T.C. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI**

**T.C. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ
BAŞKANLIĞI**

SÜRDÜRÜLEBİLİR YEŞİL BÜYÜME VE İKLİM POLİTİKALARI ÇALIŞTAYI

SONUÇ RAPORU

içindekiler

Önsöz

2

Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi
(TR ETS) Alt Oturumu

3

Türkiye Karbon Denkleştirme Sistemi
Alt Oturumu

13

ETS Gelirlerinin Kullanımı ve Türkiye
Yeşil Taksonomisi Alt Oturumu

20

Adil Geçiş ve Diğer Politikalar
Alt Oturumu

23

Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları
(YİDEP) Alt Oturumu

29

Sonuç

37

Çalıştay Fotoğrafları

38

Önsöz

7552 sayılı İklim Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte ülkemizin yeşil dönüşüm vizyonu ve 2053 Net Sıfır Emisyon hedefi doğrultusunda politika, mevzuat ve uygulama kapasitesini güçlendirmeye yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. Bu doğrultuda, her kesimin görüşünü alarak Kanun kapsamındaki mevzuatları hazırlamak amacıyla "Sürdürülebilir Yeşil Büyüme ve İklim Politikaları Çalıştayı" 12 Ağustos 2025 tarihinde Ankara Bilkent Otel ve Konferans Merkezinde gerçekleştirilmiştir.

Çalıştay, ilk olarak İklim Değişikliği Başkanı Prof. Dr. Halil Hasar'ın ve ardından Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan Yardımcısı Hasan Suver'in açılış konuşmalarıyla başlamıştır. Konuşmalarda, İklim Kanunu'nun önemi, ülkemizin yeşil dönüşüm hedefleri ve çalıştaydan beklenen katkılar vurgulanmıştır.

Etkinlik; Milletvekilleri, Bakan Yardımcıları, genel müdürler, kamu kurumları, özel sektör temsilcileri, birlik başkanları, belediye temsilcileri, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla geniş bir paydaş grubunu bir araya getirmiş ve 400'ün üzerinde katılımcısıyla kapsayıcı bir istişare platformu oluşturmuştur.

Program, beş ayrı alt oturumun eş zamanlı olarak farklı salonlarda yürütülmesiyle gerçekleşmiştir:

1. Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi (TR ETS)
2. Türkiye Karbon Denkleştirme Sistemi
3. ETS Gelirlerinin Kullanımı ve Türkiye Yeşil Taksonomi
4. Adil Geçiş ve Diğer Önemli Politikalar
5. Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları (YİDEP)

Fiziksel oturumlar öncesinde 4-8 Ağustos haftasında da çalıştaya hazırlık amacıyla çevrimiçi bilgilendirme toplantıları gerçekleştirilmiştir. Çalıştayı sonunda, her bir alt oturumun çıktıları ilgili moderatörler tarafından sunulmuş; tüm katılımcıların katkısıyla gerçekleştirilen "Sonuçların Değerlendirilmesi ve Genel Değerlendirme" oturumu ile çalışmalar bütüncül bir çerçevede katılımcılarla paylaşılmıştır.

Her oturumda ilgili politika alanlarına dair bilgilendirmeler yapılmış; yönetmelik taslaklarına ilişkin teknik değerlendirmeler, soru-cevap ve müzakere bölümleriyle somut öneriler geliştirilmiştir. Bu rapor, söz konusu alt oturumların bulgu ve önerilerini sistematik biçimde derleyerek İklim Kanunu'nun uygulanmasına yönelik ikincil düzenlemelerin olgunlaştırılmasına katkı sunmayı ve yeşil dönüşümü hızlandıracak uygulanabilir bir yol haritası ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Katkı veren tüm kurum ve kuruluşlara, değerli konuşmacılara ve katılımcılara teşekkür eder; raporda yer alan önerilerin ortak akıl ve iş birliğiyle hayata geçirilmesi için çalışmaların kararlılıkla sürdürüleceğini kamuoyunun bilgisine saygıyla arz ederiz.

Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi (TR ETS) Alt Oturumu

Tarih / Saat: 12 Ağustos 2025/ 13:30-16:45

5 Ağustos 2025/ 10:00-12:00 (Çevrimiçi)

Moderatör: Prof. Dr. Azize AYOL

Oturm Koordnatörü: Eyüp Kaan MORALI

Raportörler: Ezgi AKGEDİK, Sevcan ZİREK, Ece ÖZYAŞLI

Gündem ve Amaç

İklim Değişikliği Başkanlığı tarafından hazırlıkları sürdürülen taslak Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi Yönetmeliği'ne ilişkin genel bilgilendirme yapılmış ve kapsam, yükümlölükler ile uygulamaya yönelik temel maddeler ele alınmıştır. Ayrıca Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından hazırlanan ETS Piyasasının İşletilmesine İlişkin taslak Yönetmeliğin ana başlıkları ele alınmıştır. Çalıştayın amacı, kamu kurumları, sektör temsilcileri, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşlarından görüş ve önerilerinin toplanıp kayıt altına alınması ve bu katkıların düzenlemenin nihai hâline yansıtılmasıdır.

Ele Alınan Başlıklar

- Emisyon Ticaret Sistemi Kapsamı (Pilot ve Uygulama Dönemleri)
- ETS Üst sınırı, Tahsisatların Dağıtımı ve Teslimi
- Ek Rezerv Kullanımı ve Tamamlayıcı Karbon Fiyatı
- Piyasa İstikrar ve Esneklik Mekanizmaları, Denkleştirme
- Sera Gazı Emisyon İzni Süreçleri
- Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi, Raporlanması ve Doğrulanması
- İşlem Kayıt Sistemi, Piyasa Kayıt Süreçleri
- Birincil Piyasa ve Süreçleri
- İkincil Piyasalar ve Süreçleri
- ETS Piyasasına Yönelik Mali Hususlar

Sunumlar ve Konuşmacılar

Taslak Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi Yönetmeliği Sunumu

Konuşmacı: Eyüp Kaan MORALI, İklim Değişikliği Başkanlığı

Ana Mesaj:

Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi (TR ETS), düşük emisyonlu üretimi teşvik eden, üretim arttıkça genişleyebilen bir üst sınıra sahip ve ülkemizin makroekonomik koşullarıyla uyumlu bir yapı olarak kurulmuştur.

Öne Çıkan Noktalar:

- Pilot dönem 2026–2027 yıllarını kapsamakta olup yalnızca SKDM sektörleri yükümlülüğe tabi olacak, yaptırımlar %80 oranında azaltılmış şekilde uygulanacaktır.
- Okul, üniversite, hastane ve savunma sanayi kuruluşları kapsam dışında bırakılmış, sera gazı emisyon izinleri için 9 Temmuz 2028'e kadar muafiyet tanınmıştır.
- Sistem, emisyon yoğunluğu temelli tahsisat dağıtım yaklaşımına dayalıdır; düşük emisyon salımı yapan tesisler avantaj elde ederken, yüksek emisyonlu tesislerin piyasadan tahsisat satın alması öngörülmektedir.
- Ulusal bir işlem kayıt sistemi kurulacak; yükümlülükler iptal ve transfer hesapları bu sistem üzerinden gerçekleştirilecektir.
- Yükümlülüğün yerine getirilebilmesi için tahsisat bulmakta zorlanan tesisler için ek rezerv mekanizması oluşturulmuş, ayrıca gönüllülük esasına dayalı olarak tamamlayıcı karbon fiyatı uygulaması öngörülmüştür.
- Birinci uygulama dönemi 2028–2035 yıllarını kapsayacak olup 2028-2030; 2030-2035 yılları birinci ve ikinci alt dönem uygulama yılları olup; 2030 yılından itibaren kıyas değerleri önceden ilan edilecektir.

İzleme, Raporlama ve Doğrulama (İRD) Süreçleri

Konuşmacı: Ali Oğuzhan NARCI, İklim Değişikliği Başkanlığı

Ana Mesaj:

İRD sistemi, Türkiye'nin ETS altyapısının temelini oluşturan güvenilir ve şeffaf bir mekanizmadır. Düzenli izleme, raporlama ve doğrulama sayesinde emisyon verilerinin doğruluğu artırılmakta, ulusal ve uluslararası iklim politikalarıyla uyum güçlendirilmektedir.

Öne Çıkan Noktalar:

- Taslak Yönetmeliğin Ek-1 listesinde belirtilen faaliyetleri yürüten tesisler İRD süreçlerine tabidir.
- TR ETS pilot dönemde Taslak Yönetmeliğin geçici 1 inci maddesinde listelenen faaliyetleri yürüten tesisler dahil olurken uygulama döneminde Ek-1'de listelenen faaliyetleri yürüten tesisler dahil olacaktır.
- Merkezi Elektronik Doğrulayıcı Kuruluş Atama Sistemi (MEDAS) üzerinden yetkilendirilmiş doğrulayıcı atama süreçleri elektronik ortamda ve belirli bir algoritmaya göre yapılmaktadır. Algoritmanın çalışma prensipleri Başkanlık sitesinde kamuya açıktır.

Sunumlar ve Konuşmacılar

ETS Piyasasının İşletilmesine İlişkin Yönetmelik Taslağı

Konuşmacı: Okan YARDIMCI, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu

Ana Mesaj:

ETS Piyasasının İşletilmesine İlişkin Yönetmelik taslağı, Türkiye’de emisyon ticaretinin şeffaf, düzenli ve güvenilir şekilde işleyebilmesi için piyasa altyapısını ve kurallarını ortaya koymaktadır. Bu taslak, karbon piyasasının etkin işleyişi ve uluslararası standartlarla uyumu açısından kritik bir adımı temsil etmektedir.

Öne Çıkan Noktalar:

- ETS piyasasının işletilmesine yönelik hususlar EPDK tarafından çıkarılacak olan yönetmelik ile netleşecektir.
- ETS piyasasındaki karbon referans fiyatı şeffaflık platformunda yayımlanacaktır.
- ETS Yönetmeliği taslağındaki ek rezerv mekanizması piyasada düzenleyici önlem niteliğindedir.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi Yönetmeliği özelinde:

- **Soru/Görüş:** Katılımcı, sera gazı emisyon izni başvuru süreçleri ile Enerji Verimliliği Portalı’ndaki başvuru süreçlerinin aynı adreste birden fazla tesis bulunabilmesi durumunda, adrese dayalı sistem açısından yanıltıcı olabileceği ve karışıklık yaratabileceğine dikkat çekmiş ve bu durumun yönetmelikte daha detaylı bir şekilde düzenlenmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Ayrıca TPAO ve BOTAŞ’a ait flare (fler) yakan tesislerin güvenlik gerekçesiyle ETS kapsamı dışında tutulmasının önemine vurgu yapılmıştır. Avrupa Birliği’nin 2005–2013 yıllarındaki ilk uygulama dönemine atıfla, idari para cezalarının birinci yılda tamamen muaf tutulması, ikinci yılda ise %90 indirimli uygulanması yönünde öneride bulunulmuştur.
- **Soru/Görüş:** Gönüllü yükümlülükler konusunda daha yüksek bedelle gönüllü katılım sağlayacak işletmeler için ek teşviklerin uygulanması gerektiği ifade edilmiştir. Bu çerçevede, gönüllü yükümlülük üstlenen işletmelere sertifikalandırma veya farklı ayrıcalıklı uygulamalar gibi mekanizmaların değerlendirilmesi önerilmiştir.
- **Soru/Görüş:** TR ETS Yönetmeliğinin 18. maddesi kapsamında, küçük ve orta ölçekli işletmelerin profesyonel kapasite eksikliği dikkate alındığında, emisyon ticaretinde aracılık yapacak firmaların bulunmasının gerekli olup olmadığı sorulmuş, bu tür aktörlerin sisteme dahil edilmesinin faydalı olacağı görüşü paylaşılmıştır. Ayrıca, TR ETS Yönetmeliğinin 11. maddesine atıfla bulunularak, ETS kapsamında üst sınırın emisyon yoğunluğu esasına göre belirlenmesi durumunda, hangi dönemlerin referans alınacağı, hesaplamanın sektörel mi yoksa tesise özel mi yapılacağı ve üst sınırın yıllık olarak mı belirleneceği sorusunu yöneltmiştir.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

- **Soru/Görüş:** Katılımcı, sera gazı emisyon izni başvuru süreçleri ile Enerji Verimliliği Portalı'ndaki başvuru süreçlerinin aynı adreste birden fazla tesis bulunabilmesi durumunda, adrese dayalı sistem açısından yanıtıcı olabileceği ve karışıklık yaratabileceğine dikkat çekmiş ve bu durumun yönetmelikte daha detaylı bir şekilde düzenlenmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Ayrıca TPAO ve BOTAŞ'a ait flare (fler) yakan tesislerin güvenlik gerekçesiyle ETS kapsamı dışında tutulmasının önemine vurgu yapılmıştır. Avrupa Birliği'nin 2005–2013 yıllarındaki ilk uygulama dönemine atıfta, idari para cezalarının birinci yılda tamamen muaf tutulması, ikinci yılda ise %90 indirimli uygulanması yönünde öneride bulunulmuştur.
- **Soru/Görüş:** Gönüllü yükümlülükler konusunda daha yüksek bedelle gönüllü katılım sağlayacak işletmeler için ek teşviklerin uygulanması gerektiği ifade edilmiştir. Bu çerçevede, gönüllü yükümlülük üstlenen işletmelere sertifikalandırma veya farklı ayrıcalıklı uygulamalar gibi mekanizmaların değerlendirilmesi önerilmiştir.
- **Soru/Görüş:** TR ETS Yönetmeliğinin 18. maddesi kapsamında, küçük ve orta ölçekli işletmelerin profesyonel kapasite eksikliği dikkate alındığında, emisyon ticaretinde aracılık yapacak firmaların bulunmasının gerekli olup olmadığı sorulmuş, bu tür aktörlerin sisteme dahil edilmesinin faydalı olacağı görüşü paylaşılmıştır. Ayrıca, TR ETS Yönetmeliğinin 11. maddesine atıfta bulunularak, ETS kapsamında üst sınırın emisyon yoğunluğu esasına göre belirlenmesi durumunda, hangi dönemlerin referans alınacağı, hesaplamanın sektörel mi yoksa tesise özel mi yapılacağı ve üst sınırın yıllık olarak mı belirleneceği sorusunu yöneltilmiştir.
- **Soru/Görüş:** Gönüllü yükümlülükler konusunda daha yüksek bedelle gönüllü katılım sağlayacak işletmeler için ek teşviklerin uygulanması gerektiği ifade edilmiştir. Bu çerçevede, gönüllü yükümlülük üstlenen işletmelere sertifikalandırma veya farklı ayrıcalıklı uygulamalar gibi mekanizmaların değerlendirilmesi önerilmiştir.
- **Soru/Görüş:** TR ETS Yönetmeliğinin 18. maddesi kapsamında, küçük ve orta ölçekli işletmelerin profesyonel kapasite eksikliği dikkate alındığında, emisyon ticaretinde aracılık yapacak firmaların bulunmasının gerekli olup olmadığı sorulmuş, bu tür aktörlerin sisteme dahil edilmesinin faydalı olacağı görüşü paylaşılmıştır. Ayrıca, TR ETS Yönetmeliğinin 11. maddesine atıfta bulunularak, ETS kapsamında üst sınırın emisyon yoğunluğu esasına göre belirlenmesi durumunda, hangi dönemlerin referans alınacağı, hesaplamanın sektörel mi yoksa tesise özel mi yapılacağı ve üst sınırın yıllık olarak mı belirleneceği sorusunu yöneltilmiştir.
- **Soru/Görüş:** AB ETS pilot döneminde tesislere verilen ücretsiz tahsisatlar ve karbon kredileri örnek gösterilerek, Türkiye'deki tesislerin de pilot dönemde ellerindeki karbon kredilerini kullanabilmelerinin uluslararası rekabetçilik açısından önemli olduğu belirtilmiştir. Bu kredilerin, tesislerin yenilenebilir enerji yatırımlarında ve inovasyon projelerinde değerlendirilmesinin faydalı olacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, TR ETS yönetmeliğinin, firmaların üçüncü ülkelerdeki rekabet gücünü artırmak ve sektörel emisyon azaltım hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla zaman zaman ihtiyaca göre uyarlanması ve revize edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu çerçevede, sistem içerisinde yenilenebilir enerji teknolojilerini destekleyecek yeni bir finansal mekanizmanın kurulmasının önemi belirtilmiştir.
- **Soru/Görüş:** TR ETS Yönetmeliğinin 13. maddesi kapsamında İRD (İzleme, Raporlama ve Doğrulama) sürecinde önceki uygulamalarda yakıtların yanması veya kapasiteye dayalı verilerin dikkate alındığını belirtmiş, yönetmelikte elektrik üretiminin de dahil edilmesinin ilave bir hesaplama gerektirip gerektirmediği sorulmuştur. Ayrıca, elektrik üretiminin sisteme dahil edilmesinin kota ve ücretsiz tahsisatların belirlenmesinde herhangi bir sorun yaratıp yaratmayacağına dair bir soru yöneltilmiştir.
- **Soru/Görüş:** TR ETS Yönetmeliğinin 5. maddesi kapsamında kategori B ve C tesisleri arasında yer alabilecek büyük atık yakma tesislerinin, kamu niteliğinde ve kamu yararına faaliyet göstermeleri nedeniyle ETS kapsamı dışında tutulmasının uygun olacağı görüşünü belirtmiştir. Yönetmeliğin 25. maddesi çerçevesinde, yerel yönetimlerin gerçekleştirdikleri karbon azaltım projelerinden elde edilen karbon kredilerinin tahsisat teslim yükümlülüğünden yüzde 30'a kadar kullanılabilmesinin değerlendirilebileceğini ifade etmiştir. Ayrıca, yönetmeliğin 35. maddesi kapsamındaki idari cezalarının kamu yararı gözetilerek daha fazla indirimli uygulanması veya kapsam dışında tutulması; pilot dönemde ise bu sürenin uzatılmasının faydalı olabileceği görüşü paylaşılmıştır.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

- **Soru/Görüş:** SKDM kapsamındaki sektörler için karbon fiyatı telafi sistemleri ve teşvik mekanizmalarına ilişkin çalışmaların olup olmadığı sorulmuştur. Doğrulanmış sera gazı emisyon raporlarının zamanında iletilmemesi durumunda uygulanacak yaptırımların özellikle geçiş döneminde, ceza mekanizması gibi algılanmaması için ara geçiş önlemlerinin değerlendirilebileceği belirtilmiştir. Birden fazla tesise sahip işletmelerde, sera gazı emisyonlarının izlenmesinde aynı personelin birden fazla tesis için kullanılması ihtimali sorulmuştur. Ayrıca, emisyon ticaret sistemi kapsamındaki raporlamaların halka açık şirketler açısından kamuya açıklanması gerekliliği vurgulanmış ve mevcut aydınlatma platformları üzerinden bildirim yapılmasının değerlendirilmesi önerilmiştir. Halka açık şirketlerin farklı raporlama yükümlülüklerinin tek bir ortak formatta birleştirilmesinin faydalı olacağı ifade edilmiştir. Son olarak, ikinci piyasa koşullarının oluşturulmasında fiyatların birinci piyasa koşullarına zarar vermemesi için alınacak önlemler ile havacılık ve ulaşım sektörlerinin gelecekte ETS kapsamına dahil edilip edilmeyeceği konuları sorulmuştur.
- **Soru/Görüş:** Halka açık şirketlerin yatırımcıları açısından ETS verilerinin kamuya açıklanmasının önemine dikkat çekilmiş; sürdürülebilirlik raporları ile sera gazı emisyon raporlarının tek bir rapor altında toplanmasını önerilmiştir.
- **Soru/Görüş:** İkincil piyasalardaki fiyatlandırmaların nasıl olacağı sorusu yöneltilmiştir.
- **Soru/Görüş:** Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi kapsamında havacılık ve denizcilik sektörlerinin ETS kapsamına dahil edilip edilmeyeceği sorulmuştur. Ayrıca, ikincil piyasalardaki fiyatlandırmaların nasıl olacağı sorusu yöneltilmiştir. Sürdürülebilirlik raporlamaları ile emisyon raporları arasındaki bağlantının, halka açık şirketler açısından yatırımcı kararlarını etkileyebilecek şekilde düzenlenmesinin önemi vurgulanmıştır. Son olarak, Danışma Kurulunun ETS ve uluslararası karbon piyasasıyla ilgili stratejik ve eylem kararları kapsamının ve temsil esaslarının yönetmelikte açıklığa kavuşturulmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir.
- **Soru/Görüş:** ETS piyasası katılımcılarının tanımının genişletilmesi, türev araçların devreye alınması, bunun da Borsa İstanbul ve SPK iş birliği ile yürütülmesi önerilmiştir. Ayrıca, Danışma Kurulu'nun görev alanının yalnızca ETS değil, uluslararası karbon piyasalarını da kapsayacak şekilde genişletilmesini önerilmiştir.

- **Soru/Görüş:** TR ETS yönetmeliği kapsamında tesis verilerinin şeffaflığı ve izlenebilirliği, kıyas değerleri ve ücretsiz tahsisat oranlarının kamuoyuyla paylaşılması gerektiği ifade edilmiştir. Kıyas değer, ücretsiz tahsisat oranları, karbon kaçağı listeleri gibi kritik parametrelerin açıkça tanımlanması, belirtilmiştir. Sera gazı emisyon izni sürecinin çevre izinlerinin bir alt başlığı olarak değerlendirilmesinin işletmelere kolaylık sağlayacağı vurgulanmıştır. Ek rezerv kullanımı ve tamamlayıcı karbon fiyatı mekanizmalarının enerji sektörü üzerinde orantısız mali yük oluşturmamasına dikkat edilmesi gerektiği aktarılmıştır. ETS gelirlerinin iklim değişikliğiyle mücadele amaçlı kullanılması, doğrulama süreçlerinde esneklik sağlanması ve yüksek ceza risklerinin önlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, elektrik üretiminde uzun vadeli yatırımlar için karbon alt ve üst fiyatlarının belirlenmesine yönelik öngörülerin sağlanması, geriye dönük ceza uygulamalarının önlenmesi ve doğrulayıcı sorumluluklarının netleştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

- **Soru/Görüş:** İdari yaptırımlardaki cezaların azaltılması, geriye dönük ceza uygulamalarının yalnızca tesise yüklenmesinin uygun olmadığı görüşü dile getirilmiştir.
- **Soru/Görüş:** Madde 34 kapsamında veri ve belge paylaşımının, kamu kurumlarıyla eş güdümlü yürütülmesi ve süreçte veri gizliliğinin korunmasının sağlanması gerektiği görüşü belirtilmiştir.

- **Cevap:** TR Emisyon Ticaret Sistemi'nde çıktıya dayalı bir yöntemin esas alınacağı belirtilmiştir. Bu yaklaşımda sabit bir referans yılı kullanılmayacağı; ilgili raporlama yılından elde edilen çıktılar üzerinden verilerin alınacağı ifade edilmiştir.

TR ETS yönetmeliğine ilişkin değerlendirmelerde, aracı firma kullanımının şu aşamada yalnızca yükümlü tesisleri kapsayan mevcut yapı ile sınırlı tutulduğu, pilot dönemde işlem yapacak tesis sayısının sınırlı olduğu, ancak talep gelmesi halinde bunun değerlendirilmesinin öngörüldüğü belirtilmiştir.

Üst sınır ve kıyas değerlerinin üretim verisine göre belirleneceği, üretim artışı sırasında emisyon yoğunluğunun düşürülmesinin hedeflendiği ifade edilmiştir.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

TR ETS yönetmeliği çerçevesinde, üretim artışı sırasında emisyon yoğunluğunun düşürülmesi gerektiği ve bu yaklaşımın ulusal katkı beyanındaki (NDC) hedeflerle uyumlu şekilde yürütüldüğü ifade edilmiştir. Denkleştirme yüzdesi konusunun mevzuatın yürürlüğe girmesinin ardından Karbon Piyasası Kurulu tarafından gelen görüşler doğrultusunda değerlendirileceği belirtilmiştir. Büyük yakma tesislerinin hâlihazırda ETS kapsamına alınmadığı ve izleme sürecine dahil edilmediği aktarılmış, Avrupa Birliği'nde de bu tesislerin ETS kapsamına henüz dahil edilmediği vurgulanmıştır.

Tamamlayıcı karbon fiyatı uygulamasının sektörel kullanımına ilişkin hususların alt çalışma gruplarında tartışıldığı ve gelirlerin sektörel destekler hibe veya kredilerde kullanılmasının değerlendirildiği aktarılmıştır. Denizcilik ve havacılık emisyonlarının henüz ETS kapsamına alınmadığı, ancak takip ve mevzuat çalışmalarının sürdüğü bildirilmiştir.

Türev araçların geliştirilmesine ilişkin önerilerin, daha önceki ihtisas çalışma gruplarında gündeme geldiği ve ETS fiyatına veya SKDM fiyatına endeksli ürünler olarak borsada işlem görebilecek şekilde tasarlanabileceği ifade edilmiştir. Bu hususun SPK ve EPDK'ya iletildiği ve mevzuat açısından önünde bir engel bulunmadığı belirtilmiştir.

Emisyon yoğunluğu tanımı ile ilgili soruların sorulduğu ve tanımın TR ETS Yönetmeliğinde mevcut olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda, 2024 yılına ilişkin doğrulama sürecinde 51 alt tesis ve 9 özel alt tesisin izleme, raporlama ve doğrulama sistemine dahil edildiği aktarılmıştır. Doğrulama kılavuzunun gönderildiği, verilerin nasıl sağlanacağı ve ilk ürün verisinin kıyas değerlerine göre alındığı ifade edilmiştir. Elde edilen raporların incelendiği, eksikliklerin değerlendirildiği ve listenin mevzuat haline dönüştürülmesi için çalışmaların sürdüğü belirtilmiştir.

Ek rezerv kullanımına ilişkin %70 eşiğin neye göre belirlendiği sorusunda İklim Kanunda yer alan "...ETS kapsamındaki tahsisatlarını teslim etme yükümlülüklerini her yıl için en az %80 kadarını süresi içerisinde 3 yıl üst üste yerine getirmeyen işletmelerin sera gazı emisyon izni iptal edilir" ibaresindeki %80 limitine uygun bir şekilde belirlendiği ifade edilmiştir.

Danışma Kurulu'nun TOBB temsilcileriyle görüşmeler yaptığı ve çalışmaların ardından hızlıca bir araya gelinerek, sektör taleplerini besleyecek şekilde bir toplantı düzenlenmesinin planlandığı belirtilmiştir. Danışma Kurulu'nun TOBB başkanlığında yönetilen bir kurul olduğu ve sektörün tavsiyelerinin bu kurul aracılığıyla alınacağı ifade edilmiştir. Bu çerçevede, ilerleyen zamanlarda ilgili çalışmaların yürütüleceği aktarılmıştır.

• **Soru/Görüş:** ETS'ye mutlak bir emisyon üst sınırı konulması, ücretsiz tahsisatların her sektöre eşit verilmemesi ve kademeli olarak da ücretsiz tahsisatın kaldırılması ile piyasa bilgileri ile ihale sonuçlarının kamuoyuna açık şekilde paylaşılması önerilerinde bulunulmuştur.

• **Soru/Görüş:** ETS Yönetmeliğinin EK-1'ine ithafen faaliyet eşik değerlerinin netleştirilmesi talebi dile getirilmiştir. Ayrıca, anma ısı gücü 20 megawatt ve üzeri olup 50 bin ton karbondioksitin altında kalan tesislerin kapsamda yer alıp almayacağı sorulmuştur.

• **Soru/Görüş:** Karbon konusunun şirketlerin uluslararası finansmana erişiminde önemli olduğunu vurgulanmış, piyasa katılımcı çerçevesinin netleştirilmesi ve türev araçların devreye alınması önerilmiştir.

• **Cevap:** Sera gazı emisyon izni ile ilgili olarak, yeni bir izin yapısının sıfırdan oluşturulduğu, çevre izni ile entegrasyon hususlarının değerlendirileceği, bu kapsamda ise İklim Kanunu ve Çevre Kanunu arasındaki ayrımların dikkate alınacağı ifade edilmiştir.

Ücretsiz tahsisatların pilot dönemde kıyas yöntemine göre %100 olarak uygulanacağı, ilerleyen dönemlerde sektöre göre değişim gösterebileceği belirtilmiştir.

Yönetmelikte her sektör için belirlenmiş faaliyet kat sayısının bir alt bileşeni olarak karbon kaçığı değerlendirmesi yapılacağı ifade edilmiştir.

Karbon fiyatının yalnızca mevcut emisyon azaltım tekniklerinin uygulanmasıyla anlam kazanacağı, azaltım seçeneği olmayan, teknik bir seçenek olmayan sektörlerde yüksek kıyas değerlerinin uygulanmasının anlamlı olmayacağı vurgulanmıştır.

Kurulacak sistemin tamamen Türkiye'ye özgü olacağı, SKDM kapsamındaki sektörlerin etkilenmesinin yanı sıra daha geniş bir piyasanın ve Avrupa Birliği dışı ticaretin dikkate alınacağı bildirilmiştir. Tamamlayıcı karbon fiyatı düzenlemesinin bu nedenle eklendiği ve karar vericinin Karbon Piyasası Kurulu olduğu aktarılmıştır.

Mevzuatta yer alan karbon kredilerinin ETS piyasasında işlem görmeyeceği, yalnızca yükümlülük aşamasında yerine sayılacak bir rakam olarak değerlendirileceği belirtilmiştir.

ETS kapsamındaki tesislere, gönüllü piyasa finansman ihtiyacını karşılayacak bir opsiyon sunulabileceği belirtilmiştir. Bu mekanizmanın genel iklim politikaları çerçevesinde, İDUKK'da yer alan bakanlıklar ve sivil toplum kuruluşları gibi ilgili kurumlarla koordineli olarak yürütüleceği aktarılmıştır.

Tartışmalar ve Yönetilen Sorular

- **Soru/Görüş:** Yönetmelikte ücretsiz tahsisat kurallarının açık ve ayrıntılı şekilde tanımlanması görüşü belirtilmiştir.
- **Soru/Görüş:** SKDM kapsamında Avrupa Birliği'ne ihracat yapıldığında daha avantajlı bir konuma geçmek amacıyla ücret ödemek istenmesi durumunda, bu yaklaşımın mevzuatta uygulanabilirliğinin olup olmadığı sorulmuştur. Ayrıca, geçmiş yıllarda emisyon ticaret sistemi dışında kalan ve izleme-raporlama yapmamış bir tesisin sisteme yeni dahil edilmesi durumunda, geçmiş yıllara ilişkin doğrulama ve raporlama yükümlülüğünün nasıl uygulanacağı sorusu gündeme getirilmiştir.
- **Soru/Görüş:** ETS kapsamında Avrupa Birliği veya diğer ülkelerin uygulayacağı sistemlere karşı Türkiye'deki ihracatçıların korunmasını sağlayacak bir sistemin oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır.
- **Soru/Görüş:** Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına ilişkin olarak yurt dışında yaygın olan Power Purchase Agreement (PPA) türü ikili anlaşmaların kanunda yer almadığı belirtilmiş ve sanayinin yeşil enerji kullanımının teşvik edilmesinin önemli bir azaltım unsuru olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, denkleştirme mekanizmalarına bu tür sözleşmelerin dahil edilmesi gerektiği vurgulanmış ve tahsisat miktarlarının belirlenmesi ile fiyat oluşumunda dijital veri iletimi ve yönetiminin ilgili bakanlıklar ve kuruluşlar aracılığıyla yürütülmesinin önemi ifade edilmiştir.
- **Soru/Görüş:** ETS kapsamındaki ücretsiz tahsisatların, gelir dağılımı ve sektör kriterlerinin AB'ye yakın bir perspektifle belirlenmesinin önemine değinilmiş, sistemin düzenli revize edilmesi ve etki analizlerinin yapılmasının gerekli olduğu vurgulanmıştır. Tamamlayıcı karbon fiyatının AB tarafından mahsuplaştırılmasının da kritik olduğu ifade edilmiştir.
- **Soru/Görüş:** ETS tasarısı ve yönetmelik taslağının ihracatçıları açısından yakından değerlendirildiği, AB pazarındaki rekabetin gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir. ETS kapsamındaki ücretsiz tahsisatlar, gelir dağılımı ve sektör kriterlerinin AB'ye yakın bir perspektifle belirlenmesinin önemi vurgulanmış, sistemin düzenli olarak revize edilmesi ve etki analizlerinin yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Tamamlayıcı karbon vergisinin AB tarafından mahsuplaştırılmasının önem taşıdığı da dile getirilmiştir.

- **Cevap:** Tüm görüşler için teşekkür edilmiştir. Türkiye'nin ETS sisteminin ülkeye özgü şartlar doğrultusunda kurgulandığı ve sistemin iki temel amaca hizmet ettiği ifade edilmiştir: maliyet-etkin emisyon azaltımı ve temiz üretimin teşviki. Ayrıca, maliyet-etkin emisyon azaltımı ve temiz üretimin teşviki ile sanayicinin hem iç pazardaki rekabet kurallarının korunmasının hem de uluslararası rekabet gücünün devamının hedeflendiği belirtilmiştir. Bu kapsamda düzenlemelerin kanun ve yönetmelik kapsamında yer aldığı, sürecin dinamik bir yapıda ilerlediği ve devamındaki düzenlemelerle bazı detayların somutlaştırılacağı ifade edilmiştir.

Telafi yılının fark edildiği yıl üzerinden uygulanacağı, ancak geriye dönük işlemlerde sera gazı izninin bağlayıcı olduğu belirtilmiştir. İklim kanununa göre, faaliyetlerin yerine getirilmesi için sera gazı izninin alınmasının zorunlu olduğu ve bunun idari bir izin niteliğinde olduğu vurgulanmıştır. Bu iznin, çevre izni gibi hassasiyetle takip edilecek bir süreç olduğu belirtilmiştir.

Kategori B ve C tesislerinde şu aşamada ciddi bir reaksiyon beklenmediği, aksi durumda ise İklim Kanununda öngörülen cezaların uygulanacağı ve bu işlemin ardından tesisin piyasaya dahil olacağı ifade edilmiştir.

İzlemenin, normal izleme yükümlülükleri kapsamında yapılacağı ve ETS'ye dahil olmanın mevcut yönetmelik hükümlerine göre sera gazı emisyon izni alındıktan sonra geçerli olacağı belirtilmiştir.

Mevcut taslak yönetmelikte tamamlayıcı karbon fiyatlarına ilişkin düzenlemelerin yer aldığı ifade edilmiştir.

- **Soru/Görüş:** TÜİK verileri ile İRD verileri arasındaki fark nereden kaynaklandığı sorulmuştur.
- **Cevap:** İRD kapsamında sanayi ve enerjiden kaynaklanan karbondioksit, perflorokarbon ve diazot monoksit gazlarının izlenmesi gerçekleştiriliyor. TÜİK envanterinde ise Türkiye'nin tüm sera gazlarının izlenmesi gerçekleştiriliyor. Bunlara ulaşım, tarım, AKAKDO gibi İRD kapsamında olmayan sektörler de dahildir. Bu durum TÜİK verileri ile İRD verileri arasındaki farkı oluşturmaktadır.
- **Soru/Görüş:** Kıyas değeri belirlenirken, yani emisyon/üretim verileri belirlenirken, tek bir yıllık bir kıyas değeri yoksa yıllara sâri bir kıyas değeri mi baz alınacağı ve bu kıyas değeri uygulama dönemi boyunca mı yoksa her yıl mı güncelleneceği sorusu dile getirilmiştir.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

- **Cevap:** 2026 yılında başlayan sürecin raporlaması 2027 yılında yapılacaktır. Dolayısıyla bulunan yılda bir önceki yılın değerleri üzerinden bir kıyas değeri hesaplaması yapılacaktır. 2030'a kadar olan süreçte Karbon Piyasası Kurulu kararları ile bu kıyas değerinin ağırlıklı ortalama ile mi yoksa en iyi yüzdesel oran ile mi olacağı belirlenecek ve çıkarılacak usul ve esaslarda yayınlanacaktır. 2030 sonrasında ise sistemin işleyişi, mevcut teknolojiler ve finans akışları gibi hususlar daha net bir hal alacak ve buna göre planlamalar yapılabilecektir. Dolayısıyla 2030 sonrasında her dönem için alt tesis bazında tek bir kıyas değeri belirlenecektir.
- **Soru/Görüş:** Taslak Yönetmeliğe göre işletmeler tarafından hazırlanacak ilk izleme metodolojisi planları, 2025 yılı Aralık ayı son gününe kadar elektronik ortamda Başkanlığa sunulması gerekmektedir. Bununla ilgili sektörler tarafından yürütülen hazırlıkların var olup olmadığı ve izleme metodolojisi planlarının hazırlanması ile ilgili sürecin nasıl yürütüleceği sorulmuştur.
- **Cevap:** Kıyas değerlerinin belirlenebilmesi için her yıl Başkanlığa sunulan izleme raporundaki emisyonların ürünlere atfedilmesi gerekmektedir. Bunun altyapısını oluşturmak için Dünya Bankası fonuyla yürütülen PMI projesi kapsamında bir yazılım destek işi alınması kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda da yıl sonuna kadar altyapı oluşturularak sektörlerle bilgilendirme yapılacaktır.
- **Soru/Görüş:** Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamında sunulan ulusal envanter raporunun TÜİK'ten alındığı bilinmektedir. Ancak seramik sektörünün dört ürün grubuna ilişkin TÜİK verilerinin hatalı olduğu bir süredir gözlemlendiği, TÜİK ile bu konuda çalışmalar yapılmış olmasına rağmen sektörden veriler tam olarak temin edilemediği için gerekli düzeltmelerin gerçekleştirilemediği ifade edilmiştir. Hâlihazırda İRD sisteminde yer alan verilerin daha sağlıklı durumda olduğu dikkate alındığında, TÜİK ile eşgüdümün nasıl sağlanacağı sorulmuştur.
- **Cevap:** İRD verilerinin TÜİK ile paylaşılabilmesi için yakın zamanda bir protokol imzalanacaktır. Bu protokole istinaden İRD kapsamındaki veriler elektronik ortamda anlık olarak TÜİK ile paylaşılacaktır. Ayrıca, envanterde seramik sektörüne ait veriler birkaç yıldır güncellenmeyerek aynı veriler raporlanıyor. Sektörden veri toplama güçlüğü bulunduğu için geçmiş verilerin replike edilmesi metodolojik olarak daha doğru bulunmuştur. İRD sisteminden alınacak veriler ile seramik sektörüne ait veriler tekrar değerlendirilerek güncellenecektir.
- **Soru/Görüş:** Merkezi Elektronik Doğrulayıcı Kuruluş Atama Sistemi (MEDAS) üzerinden yetkilendirilmiş doğrulayıcı atama süreçlerinin daha şeffaf olmasının rekabetçi ortamı güçlendireceği ve sonuçların listeler halinde açıklanmasının firmalar açısından daha kaliteli hizmet alımını sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca raporlarda tespit edilen hatalar ve eksiklikler varsa doğrulayıcı kuruluşların da belirli sorumlulukları üstlenmesinin daha kaliteli hizmet anlamında değerli olacağı düşünülmektedir.
- **Cevap:** MEDAS, insan müdahalesinden uzak ve belirli bir algoritmaya bağlı olarak çalışan bir sistemdir. Algoritma kuralları ile atamaların nasıl yapıldığı şeffaf bir şekilde Başkanlık internet sitesinde kamuya açıktır. Hata veya eksiklik tespiti durumunda doğrulayıcı kuruluşa sorumluluk yüklenmesi hususu da tesis ve doğrulayıcı kuruluş arasında serbest piyasa koşullarında yapılacak sözleşme ile belirlenebilir.
- **Soru/Görüş:** Pilot dönemde ve uygulama döneminde sisteme dahil olacak tesis sayılarına ilişkin soru dile getirilmiştir.
- **Cevap:** İRD kapsamındaki tesislerden yaklaşık 380'i kategori B ve C tesislerdir. Pilot dönemde 180-200 arası tesisin ETS'ye dahil olması planlanıyor. Uygulama döneminde sistemdeki tesis sayısının 380-400 arasında olması bekleniyor. Bununla birlikte kategori C tesislerin sayısı az olmasına rağmen bu tesisler tüm emisyonların büyük kısmını oluşturmaktadır.
- **Soru/Görüş:** Özellikle birincil piyasada bazı şirketlerin piyasanın tamamını domine etmesi gibi bir durumun oluşmasına yönelik bir önlem olup olmadığı sorulmuştur.
- **Cevap:** ETS Yönetmeliği taslağındaki ek rezerv mekanizması bu duruma karşı bir önlem niteliğindedir. Bununla birlikte bu konuyla ilgili çalışmalar devam etmektedir. Ayrıca organizasyon limitleri de bu önlemlerden biri olabilir.
- **Soru/ Görüş:** Piyasada likidite veya hacimle ilgili bir sıkıntının öngörülmesiyle ilgili taslakta bir düzenleme mevcutluğu sorulmuştur.
- **Cevap:** Bu durum Karbon Piyasası Kurulunun kararları ile şekillenecektir. Bu kararlarla belirlenecek limitler piyasanın likidite sorunun olup olmadığını ortaya çıkaracaktır. Fakat İklim Değişikliği Başkanlığının çok hassas bir dengede süreci yönettiği göz önünde bulundurulduğunda EPDK tarafından böyle bir durumla karşılaşılmayacağı düşünülmektedir.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

- **Soru/ Görüş:** Avrupa Enerji Borsasında emir ileten, lisans ve eşleştirme yapan lisans şeklinde iki farklı lisans yapısı bulunmaktadır. Dolayısıyla Avrupa Enerji Borsasında Türkiye'deki finans piyasasında olduğu gibi farklı aracı kurumlar üzerinden emir iletmek de mümkün olabiliyor. Bu doğrultuda EPIAŞ'a lisanslı kuruluşların emir iletebilmesinin mümkün olup olmadığı sorulmuştur.

- **Cevap:** Avrupa Birliği Emisyon Ticaret Sistemi (AB ETS) 2005 yılında uygulamaya geçirilmiştir. Bu süreçte uzun bir hazırlık dönemi ve pilot uygulamalar gerçekleştirilmiş, sistem aşamalı olarak geliştirilmiştir. 2018 yılına gelindiğinde ise tahsisatlar, yalnızca bir uyum aracı olmanın ötesinde, finansal bir enstrüman olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.

2005–2018 döneminde sistem görece basit bir yapıya sahip olmuş, ücretsiz tahsisatların oranı oldukça yüksek tutulmuştur. Bu dönemde tahsisatlar, elektrik veya doğal gaz gibi bir emtia (commodity) olarak tanımlanmıştır. Ancak 2018 yılı itibarıyla Avrupa Birliği'nde yürürlüğe giren Finansal Araç Piyasaları Direktifi (MIFID) kapsamında, tahsisatlar sermaye piyasası mevzuatına benzer şekilde düzenlenmiş ve tam anlamıyla bir finansal enstrüman niteliği kazanmıştır. Bu aşamada aracı kuruluşlar da piyasada daha etkin bir rol üstlenmiştir.

Dolayısıyla 2005 yılından 2025 yılına kadar geçen süre, yaklaşık yirmi yıllık bir gelişim sürecini ifade etmektedir. Türkiye açısından değerlendirildiğinde, benzer bir gelişim sürecinin daha hızlı ilerlemesi beklenmektedir. Nitekim elektrik ve doğal gaz piyasalarında da başlangıçta geriden gelmesine rağmen, kısa süre içerisinde ileri düzey uygulamalara ulaşılmıştır. Günümüzde bu alanlarda şeffaflık ve piyasa işleyişi bakımından önemli kazanımlar elde edilmiştir.

Bu çerçevede, Emisyon Ticaret Sistemi'ne ilişkin mevcut taslak düzenlemelerde söz konusu hususlar açık bir şekilde görülmeyebilir. Bununla birlikte, ihtiyaçların artması ve piyasa dinamiklerinin gelişmesiyle birlikte, sistemin ilerleyen yıllarda daha kapsamlı ve etkin bir yapıya kavuşması öngörülmektedir.

- **Soru/ Görüş:** Gönüllü piyasada gerçekleştirilen işlemlerle ilgili veri entegrasyonunun nasıl sağlanacağı, ayrıca birincil ve ikincil piyasada gerçekleştirilen işlemler neticesinde gönüllü piyasada yapılan işlemlerin sayımının nasıl yapılacağı sorulmuştur.

- **Cevap:** Gönüllü karbon piyasaları çerçevesinde İklim Değişikliği Başkanlığı'nın, Türk Standartları Enstitüsü (TSE) ile iş birliği ve Enerji Piyasaları İşletme A.Ş. (EPIAŞ) ile sistemin entegrasyonu yönünde çalışmaları bulunmaktadır. Dolayısıyla, sistemin güvenli ve kurumsal iş birliği temelinde şekillendiğini ifade etmek mümkündür.

Karbon denkleştirme hususunda, yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla kullanılacak kredilerin yalnızca tek seferlik kullanıma imkân verecek şekilde düzenlenmesi öngörülmektedir. Kullanılan krediler tekrar kullanılamayacaktır. Bu yaklaşım, özellikle TSE ile birlikte geliştirilmesi planlanan Turkuaz Kredi Sistemi ile sağlanacaktır. Bu sistemde, kredilerin ulusal ihtiyaçlara uygun şekilde, Türkiye'nin belirleyeceği metodolojiler doğrultusunda geliştirilmesi ve yönlendirilmesi hedeflenmektedir.

Kredilerin el değiştirmesi veya transferi gibi hususlar, ilerleyen süreçte EPIAŞ bünyesinde değerlendirilebilir. Bu konuda henüz mevzuat çerçevesinde detaylı bir çalışma yapılmamış olmakla birlikte, gelecekte bu tür düzenlemelerin mümkün olduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, öncelikli hedef yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamaktır. Bu amaçla hâlihazırda geliştirilmiş olan tahsisat yükümlülük sistemi yazılımı kullanılacak ve bu yazılım üzerinden denkleştirmeye ilişkin bir alt sistem kurulacaktır.

Bu sistem aracılığıyla, emisyon ticaret sisteminde yer alan tesisler kredi kullandıklarında, söz konusu krediler vergi numarası üzerinden takip edilebilecek; böylece yükümlülüklerin yerine getirilmesi süreci merkezi olarak izlenebilecektir. Kredilerin ticareti, transferi ve diğer teknik hususlar ise taslak Karbon Kredilendirme ve Denkleştirme Yönetmeliği ile ayrıntılı şekilde belirlenecektir.

Oturum sonunda genel olarak katılımcıların görüş, öneri ve sorularının değerlendirileceği aktarılmıştır.

Öne Çıkan Bulgular / Mesajlar

Genel olarak TR ETS uygulamasında, emisyon yoğun sektörlerin sistem kapsamında yer alması ve bu sektörlerin ekonominin lokomotifi olması nedeniyle sanayicinin rekabet gücünü koruyacak şekilde tasarlanması, aynı zamanda AB ETS ile uyumun sağlanması üzerinde durulmuştur.

Yükümlülüklerini yerine getirmeyen işletmelere uygulanacak idari yaptırımlardaki indirimin pilot dönem sonrasında da devam ettirilebileceği hususu sıkça gündeme gelmiş olup, idari yaptırımlar İklim Kanunu'nda yer aldığı için bu hususta herhangi bir değişiklik yapılmayacağı vurgulanmıştır.

TR ETS kapsamında yükümlülüklerin yerine getirilebilmesi amacıyla kullanılacak denkleştirme oranının artırılmasının, önemli bir esneklik mekanizması ve uluslararası alanda rekabet gücünü koruyucu bir unsur olduğu vurgulanmıştır.

TR ETS verilerinin şeffaflık ve izlenebilirlik ilkeleri çerçevesinde kamuoyu ile paylaşılması talebi dile getirilmiştir.

ETS piyasasında piyasa katılımcılarının genişletilmesi, aracı kuruluşların sisteme dâhil edilmesine yönelik esneklik bırakılması ve ilerleyen dönemlerde türev araçların oluşturulması tartışılan önemli konular arasında yer almıştır.

Ayrıca sera gazı emisyon izninin çevre izni ile entegre edilmesinin faydalı olabileceğinin altı çizilmiştir.

Çalıştayda öne çıkan başlıklar arasında TR ETS kapsamı, ücretsiz tahsisat dağıtımı, ek rezerv mekanizması ve tamamlayıcı karbon fiyatı uygulaması yer almıştır.

Çözüm ve Politika Önerileri

Taslak TR ETS Yönetmeliği, ilgili kurum ve kuruluşların görüşüne açılmış olup yazılı öneriler de alınmaktadır. TR ETS, ülkenin makroekonomik koşullarıyla uyumlu, üretim artışını engellemeyen bir üst sınır yaklaşımı benimsemekte; aynı zamanda AB ETS'de kullanılan kıyas değer yöntemiyle uyumlu bir tahsisat yapısı üzerine inşa edilmektedir. ETS piyasasının şeffaf ve istikrarlı işleyebilmesi için esneklik ve istikrar mekanizmaları tasarlanmış, aşırı fiyat hareketlerini önleyici düzenlemeler öngörülmüştür. Ayrıca ilerleyen dönemde sektörlerin karbon kaçağı riski ve azaltım potansiyeli dikkate alınarak farklı ücretsiz tahsisat oranları uygulanabilecektir.

TR ETS ile, işletmelerin hem dış ticarete rekabetçiliğini hem de iç pazardaki gücünü koruyabileceği, koruyucu ve dinamik bir süreç öngörülmekte; böylece temiz üretim, düşük emisyon yoğunluğu ve üretim artışı birlikte hedeflenmektedir.

Türkiye Karbon Denkleştirme Sistemi Alt Oturumu

Tarih / Saat: 12 Ağustos 2025 / 13:30-16:45

6 Ağustos 2025 / 10:00 – 12:00 (Çevrimiçi)

Moderatör: Prof. Dr. Vedat UYAR

Oturum Koordinatörü: Muhittin ASLAN

Raportörler: Uğur GÜREL, Elifhan ALTINTAŞ, Oğuzhan BAYIR, Mehmet Emre ÇALIŞIR

Gündem ve Amaç

Oturumun gündemi; (1) Taslak Yönetmelik Hakkında Bilgi Paylaşımı ve Sunum (TR-KDS'nin işleyişi, denkleştirme, uluslararası yetkilendirme, uluslararası karbon kayıt sistemi, gelirler ve yaptırımlar) ile (2) Tartışma, Görüş ve Öneriler başlıklarından oluşmuştur.

Oturumun ilk amacı, paydaşların yönetmelik taslağına ilişkin görüşlerini almak, bu görüşleri raporlamak ve kamuoyuyla paylaşmaktır. İkinci amacı ise, söz konusu paydaş görüşleri raporu aracılığıyla karar vericilere makamlara yönetmelikte yapılacak muhtemel geliştirmeler konusunda katkı sunmaktır.

Ele Alınan Başlıklar

- Karbon Kredilendirme ve Denkleştirme Sistemi'nin işleyişi,
- Denkleştirme sisteminin işleyişi,
- Uluslararası yetkilendirme süreci,
- Uluslararası karbon kayıt sistemi,
- Gelirler ve yaptırımlar

ele alınan ana başlıkları oluşmuştur.

Sunumlar ve Konuşmacılar

Karbon Kredilendirme ve Denkleştirme Yönetmeliği

Konuşmacı: Uğur GÜREL, İklim Değişikliği Başkanlığı

Yönetmeliğin hazırlanma süreci ve yönetmeliğin maddeleri hakkında detaylı bir sunum yapıldı. Madde madde ilenilerek paydaşların soruları ve görüşleri alındı.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

- **Soru/Görüş:** Sera gazı salımı azaltımının en önemli bileşenlerinden biri enerji verimliliğidir. Bu sebeple enerji verimliliğinin ana lokomotif olarak değerlendirilmesi gerekir. Ancak mevcut yönetmeliklerde bu konuya yeterli yer verilmemesi önemli bir eksiklik. Enerji verimliliğiyle emisyonların %70-80 azaltımı sağlanabilmektedir. Ayrıca, enerji verimliliği eylem planının ikinci aşaması uygulanmakta olup, bu kapsamda 2030 yılına kadar 20 milyar doların üzerinde yatırım yapılacaktır. Eylem planı kapsamında kurum ve kuruluşların enerji verimliliği yükümlülükleri bulunmakta, bu yükümlülükleri yerine getirenlerin de ilgili cezadan muaf tutulması öngörülmektedir. Bu nedenle karbon piyasalarında “Beyaz Sertifikalar”ın da yönetmeliğe eklenmesi gerekmektedir. Enerji verimliliği emisyon azaltımında en temel çözümdür. Yenilenebilir santral yatırımları veya yutak alanlarla ilgili projeler birçok farklı alana müdahale gerektirmekte ve farklı etkiler ortaya çıkarabilmektedir. Enerji verimliliği potansiyeli tesislerde yeterince kullanılmamaktadır.
- **Cevap:** Yönetmeliğin bir çerçeve yönetmelik olması nedeniyle enerji verimliliği doğrudan ele alınmamıştır. Fakat proje envanteri incelendiğinde gönüllü karbon projelerinin yaklaşık %90’ı enerji verimliliği kapsamındadır. İlerleyen süreçte bahsedilen diğer hususlar da ayrıca değerlendirilmek üzere not edilmiştir.
- **Soru/Görüş:** Enerji verimliliğine ilişkin düzenlemeler mevcut mevzuatta yer almaktadır. Dolayısıyla bu yönetmelikle de ilişkilidir. Ancak yönetmeliğin odak noktasında enerji verimliliği bulunmamakta ve bu konuda teknik değerlendirmelerin yapılması gerekmektedir.
- **Cevap :** Yönetmelikte ya da genel anlamda sera gazı azaltımında enerji verimliliği ve enerjiden kaynaklanan emisyonlar değerlendirilecektir. Ancak yönetmelik çerçeve bir yönetmelik olarak hazırlandığı için sektörel açılımlar yönetmeliğe bağlı düzenlemeler marifetiyle yapılacağı ifade edilmiştir.
- **Soru/Görüş:** Denkleştirme kapsamında orman sektörü en büyük paya sahip sektörlerden biridir. Bu nedenle yönetmelikte yer alması gerekmektedir. Kapsamı itibarıyla bu durumun alt mevzuat veya tebliğ ile çözülmesi mümkün olmayacaktır. Ayrıca, Orman Kanunu çerçevesinde karbon yutak alanlarının oluşturulması planlanmaktadır. Özgün katkı sağlayacak özel ağaçlandırma projeleri hazırlık aşamadadır.
- **Cevap:** Orman Kanunu kadim bir kanundur ve devlet ormanları ile ilgili birçok düzenleme bu kanunda zaten mevcuttur. Dolayısıyla karbon kredilerinin ihraç edilmesinde temel kaide olan “özgün katkı”nın oluşabilmesi için devletin asli görevi olan proje içeriklerinin krediye konu edilemeyeceğinden bahsedilerek ilgili kanunla düzenlenmiş alanlara müdahale etmek mümkün olmadığı ancak yapılacak mevzuat değişiklikleri ile konunun çözüme kavuşturulabileceği ifade edilmiştir.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

- **Görüş:** Enerji verimliliği ve ormancılık projeleri gönüllü karbon piyasalarında tüm dünyada karbon sertifikası üretilen projelerdir. Bu yönetmelik, ilgili metodolojilerle üretilen kredilerin doğrulanma, onaylanma ve devletin süreçteki rolünü tanımlamaktadır. Bu çerçevenin belirlenmesinden sonra birçok sorun çözülecektir. Yönetmelik ve ilgili mevzuat hem ülkemize gelir sağlayacak hem de uluslararası alanda güven tesis edecek şekilde tasarlanmalıdır.
- **Görüş:** Yutak alan oluşturma konusunda çeşitli hibe destekleri bulunmaktadır. Ayrıca kömür kullanımının yoğun olduğu bölgelerde temiz enerjiye geçiş için hibe desteği de mevcuttur. Kamu kurumlarının gerçekleştirdiği projelerin turkuaz kredi kapsamında değerlendirilmesinin netleşmesi gerekmektedir. Ayrıca, karbon kredisi başvuru süreçlerinde TSE gibi doğrulayıcı kuruluşların kamu kurumlarından ücret talep edip etmeyeceği hususunun da değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında, jeotermal enerji santrallerinin emisyonlarıyla ilgili bir sınırlama bulunmamaktadır. Suda çözünmeyen gazların (non-condensable gases / NCG) %90'ı karbondioksittir ve re-enjeksiyon zorunluluğu yoktur. Dolayısıyla bu gazları re-enjeksiyon yapan tesisler bir karbon depolama görevi yerine getirmektedir. Bu kapsamda yapılan işlerin karbon kredisi ihracına konu edilmesi hususunun netleştirilmesi gerekmektedir.
- **Cevap:** Mevcut metodolojilere ek olarak yenileri de Karbon Piyasası Kurulu (KPK) kararlarıyla geliştirilebilecektir. Amaç, karbon kredilerinden elde edilen gelirin ülke içinde tutulması ve yapılan işlerin yüksek kalitede yürütülerek yurt dışından da gelir çekilmesidir. Karbon yakalama faaliyeti olması halinde bu tür projeler sertifikalandırılabilir, ancak mevcut durumda böyle bir uygulama bulunmamaktadır.
- **Soru/Görüş:** Madde 1'de bulunan "Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde" ifadesindeki kısıtlama gerekli midir?
- **Cevap:** Yetkilendirme belgesi verilecek projeler için ülke sınırları kısıtlaması Paris Anlaşması hükümleri doğrultusunda yer almaktadır. Yani Turkuaz Krediye konu olacak projelerde Türkiye içerisinde gerçekleştirilmesine ilişkin sınırlama yoktur. Ancak diğer taraftan yetkilendirilecek kredilerde ülke sınırları içerisinde olması Paris Anlaşması'nın ve uluslararası hukukun bir gereğidir.
- **Soru/Görüş:** Yönetmeliğin adının "Karbon Kredilendirme ve Denkleştirme Sisteminin Kurulması ve Uygulanması" olarak değiştirilmesini öneriyoruz.
- **Soru/Görüş:** CORSIA gibi uluslararası alanda geçerli olacak olan karbon kredilerinin süreci nasıl gerçekleşecektir?
- **Cevap:** Karbon kredileri uluslararası alanda iki amaca hizmet etmektedir: İlki NDC'ye katkı sağlamak, diğeri ise CORSIA gibi "Diğer Uluslararası Azaltım Hedeflerine" katkı sağlamaktır. Paris Anlaşması kapsamında sürecin işletilmesi gerekmektedir. Bu yönetmeliğin amaçlarından biri de bahsedilen sürecin ülkemizin ihtiyaçları ve şartları doğrultusunda yürütülmesi ihtiyacını da karşılamak için geliştirilmektedir.
- **Soru/Görüş:** "Removal" ve "reduction" kavramlarının yönetmelikte karşılığının bulunmakta fakat "Avoidance" kavramına yer verilmemektedir.
- **Cevap:** Yönetmelik hazırlanırken uluslararası birçok kaynaktan yararlanılmıştır. Bilindiği üzere COP29 Bakü'de alınan karar doğrultusunda "Avoidance" terimi Paris Anlaşması ve ilgili belgelerde artık anılmamakta, yalnızca "Reduction" ve "Removal" kavramlarının kullanılmaktadır. Taraflar Konferansında alınan kararlar doğrultusunda "avoidance" kavramının gerekliliği üzerine 2028 yılında yeniden tartışılması kararlaştırılmıştır.
- **Soru/Görüş:** Ülkemizde üretilen karbon kredilerinin uluslararası alanlarda da kullanılabilecektir, dolayısı ile Madde 1'de yer alan ibarenin "ulusal ve uluslararası" şeklinde ifadesinin daha doğru olacaktır.
- **Cevap:** Denkleştirme işlemleri kapsamında yönetmeliğin ulusal ve uluslararası boyutu kapsamı amaçlanarak yazılmıştır.
- **Soru/Görüş:** Türkiye'nin konuyla ilgili yüksek potansiyeli göz önüne alınarak karbon kredileri içerisinde plastik kredilerine ayrıca yer verilmesi düşünülmekte midir?
- **Cevap:** Plastik kredilerinin ayrı bir kategori olarak tanımlanmamıştır, karbon kredisi altında metodolojiye bağlı olarak projeler değerlendirilebilmektedir. Politika düzeyinde önceliklendirme sonradan ilgili makamlarca yapılabilmektedir.
- **Soru/Görüş:** Çimento tesisi gibi TR ETS'ye dahil olan tesislerde atık ısıdan gerçekleştirilecek bir projeye karbon kredi üretilmesi mümkün müdür?
- **Cevap:** Ürünün kıyas değerini (benchmark) iyileştirmeye yönelik bir katkı varsa zaten ETS kapsamında tahsisat alacağı için bu ek katkıdan dolayı, karbon kredisi ihracı olmayacaktır. Aksi halde hem tahsisat hem karbon kredisi olarak çiftte fayda oluşacaktır.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

- **Soru/Görüş:** Enerji verimliliği destek mekanizmalarından yararlanmış mevcut bir projede emisyon azaltımının sertifikaya dönüştürülerek karbon kredisi ihracı mümkün olabilecek midir?
- **Cevap:** Enerji verimliliği uygulamalarını desteklemek için teşvik verilmektedir. Bir projenin teşvik, hibe ya da kredi almasının karbon kredisi ihracına kategorik olarak engel olmamaktadır. Fakat proje ve ilgili metodoloji bazında özel olarak karlılık, emisyon azaltımı ve sürdürülebilirlik çıktılarının değerlendirilmesi gerekmektedir.
- **Görüş:** Madde 5'te belirtilen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na katkı yükümlülüğünün nasıl ölçülecek ya da değerlendirilecektir?
- **Cevap:** Paris Anlaşması kapsamında Madde 6.4 altında Sürdürülebilir Kalkınma Amaçların değerlendirilmesi için bir araç geliştirilmekte olduğu ve bunun da kendi sistemimizde kullanılabileceği ifade edilmiştir.
- **Soru/Görüş:** Başka bir kurumdan sertifikalandırılmış karbon kredilerinden Turkuaz krediye geçişin mümkün müdür?
- **Cevap:** Geçişler sertifikalandırma kurumuna bağlı olup, genelde sürecin kurumların sekreteryası tarafından geçiş şartlarının belirlenerek ilerlemektedir.
- **Soru/Görüş:** Yönetmelikte başvuruların hangi tarihten itibaren kabul edileceği, hangi proje türlerinin dahil olacağı gibi konuların net olarak tanımlanması ve bu işlerin ne kadar sürede en geç tamamlanacağı belirlenmesi gerekmektedir.
- **Soru/Görüş:** Bulut bilgi sistemleri, sertifikasyon gibi büyük veri altyapılarından söz edilen yeni bir sürece girilmektedir. Bu noktada bilgi paylaşımında şeffaflık ilkesinin nasıl sağlanacağı önemli bir husustur.
- **Cevap :** Sistem tasarımı yapılırken bilgi güvenliği ve şeffaflığa ilişkin hususlar özellikle gözetilecektir.
- **Soru/Görüş:** Madde 7 ve 8 için ek bent önerimiz bulunmaktadır: "Program ve projelerin ilgili olduğu kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılması" ifadesinin eklenmesi önerilmiştir.
- **Soru/Görüş:** Madde 10' için ek bent önerimiz bulunmaktadır: "Metodoloji geliştirilirken, projenin bağlı olduğu sektöre ilişkin kamu kurumlarının görüş ve onayının zorunlu olması."nı önermekteyiz.
- **Cevap:** Metodolojinin geliştirileceği sektöre ilişkin kamu kurumlarının görüşü alınarak ilerleme sağlanacaktır. Hâlihazırda TSE'de kullanılan benzer standart belirleme süreçlerinde kullanılan usuller bulunmaktadır.

Bu süreçte kamu kurum ve kuruluşlarına, üniversitelere ve STK'lara yazılar gönderilerek uzmanların bildirilmesi istenmektedir. Metodolojiler, ilgili uzmanlar tarafından hazırlanmakta, TSE bu süreçte sekreteryaya görevini üstlenmektedir. Çalışmalar tamamlandığında kamu görüşüne açılmakta, ardından enstitü başkanı başkanlığında teknik kurulda kabul edilmektedir. Bu süreç, metodoloji çalışmalarında da aynı şekilde işleyecektir. Onay konusunda ise yetki, kanunun verdiği çerçevede Başkanlığa aittir.

- **Soru/Görüş:** Sivil havacılık kapsamında, Madde 11 içerisinde CORSIA'ya ilişkin karbon kredileri için ayrı bir düzenleme yapılması talep edilmektedir.
- **Görüş:** Üretim yılı ile raporlama yılı, gönüllü piyasalarda farklılık gösterebilmektedir. Yönetmelikte bu duruma ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Sürecin sağlıklı ilerleyebilmesi adına bu hususun netleştirilmesi faydalı olacaktır.
- **Soru/Görüş:** Yeni madde önerisi: "Turkuaz kredilerine ilişkin takas garantisi içeren organize piyasa EPİAŞ tarafından işletilir. Bu piyasanın işleyişine ilişkin usul ve esaslar Başkanlık görüşü alınarak EPDK tarafından belirlenir." EPİAŞ'ın piyasa işletmecisi olması yönünde görüşümüz bulunmaktadır.
- **Soru/Görüş:** %10'luk denkleştirme oranına ilişkin yüzdenin İklim Kanunu'yla çelişmemek adına bu yönetmelikte net yüzde olarak belirtilmemesi, Karbon Piyasası Kurulu tarafından belirlenmesi daha uygundur.
- **Görüş:** Ücretsiz tahsisatlar sonrası kalan kısımda %10 oranında denkleştirmeye izin verilmesi tekrar değerlendirilmelidir. Birikmiş karbon stokunu da göz önüne alarak talep yaratan ve talep tarafı güçlü olan bir yaklaşım geliştirilmelidir. Mevcut durumda %10 oranı düşük talep oluşumuna ve fiyatların gerilemesine ve proje sayısının azalmasına yol açabilme potansiyeline sahiptir.
- **Soru/Görüş:** 2028 itibarıyla üretim tesislerinde karbon kredisi kullanımının gündeme gelecek olup, 2026'dan itibaren Turkuaz Kredilere ilişkin projelere başlanması gerekmektedir. Türkiye'nin karbon kredilendirmede süreçlerin ne kadar süreceği belirlenmelidir.
- **Cevap:** Seçilen metodolojiye göre süreç farklılık gösterebilmektedir. Her metodolojinin kendi süreleri bulunduğundan net bir tarih vermek mümkün değildir. Bu takvim ETS yönetmeliği ile birlikte geliştirilmek zorundadır.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

- **Soru/Görüş:** %10 oranında kademeli bir azaltım öngörülüyorsa, başlangıçta daha yüksek bir oranla başlanması daha uygundur.
- **Cevap:** Bu husus ETS'yi de ilgilendiren bir süreç olduğu için, ETS ile beraber ayrıca değerlendirilecektir.
- **Soru/Görüş:** Karar alma süreçlerinde daha doğrudan ifadelere yer verilmesi daha uygundur. Bu bağlamda KPK'nın yetkilerinin yönetmelikte açıkça tanımlanması ve yürüttüğü süreçlerde standardizasyon yükümlülüğü verilmesi önemlidir. Bu sayede alınan kararların öngörülebilirliği, şeffaflığı ve tarafsızlığı mevzuatla teminat altına alınmış olacaktır. Ayrıca projelere yetkilendirme yapılırken, yetkinin seri numarası üzerinden verilmesi karbon kredisinin takibi açısından kolaylık sağlayacaktır.
- **Soru/Görüş:** Madde 18'deki lisans, yetkilendirme ve izin ifadelerinin netleştirilmesi gerekmektedir.
- **Soru/Görüş:** Hangi verilerin talep edileceği henüz net olmayıp, sisteme ilk kez veri girişi yapılacak olması ve şu an bu konuda teorik olmaması gibi hususlardan dolayı Madde 19'daki 90 günlük sürenin uzatılması piyasanın adaptasyonu için daha uygundur.
- **Soru/Görüş:** Karbon kredisine uygun (eligible) projelerin nasıl seçileceği henüz net değildir. Bu projelerin belirlenmesi yayımlanacak usul ve esaslar ile mi belirlenecektir? Böyle bir liste yayımlanacaksa CORSIA kapsamındaki eligible projelerin de dahil edilmesi gerekir.
- **Cevap:** Ülkelerin belli white/positive list'leri mevcuttur. NDC'lerde ülkeler genellikle en az maliyetli azaltım çıktılarını kendi taahhütleri için kullanırken, daha yüksek maliyetlileri ise satış için değerlendirmektedir. Uygun olması halinde teknoloji transferi de gündeme gelebilmektedir.
- **Soru/Görüş:** Yönetmeliğin Madde 19/5 kapsamında karbon kredisini yurtdışına satmak isteyen bir kurum/kuruluş ne kadar bir inceleme süresiyle karşılaşacak ve süreç nasıl yürütülecek? Örneğin sürecin 5 yıl sonra verilecek bir kararla ilerlemesi, kredilerin eskimesine ve CORSIA kapsamından çıkmasına neden olacaktır.
- **Cevap:** Bu ve benzeri ayrıntılı süreçler usul ve esaslarda belirlenecektir. Buna ek olarak Türkiye'nin "alıcı mı, satıcı mı" olacağı önceden politika olarak belirlenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda şu anda "Türkiye'nin Uluslararası Karbon Piyasası Strateji Geliştirmesi" projesinin gerçekleştirildiği Ekim 2025'in sonuna kadar projenin tamamlanmasının beklendiği ifade edilmiştir.
- **Soru/Görüş:** Elde edilecek gelirler Başkanlığın bütçesine mi aktarılacak yoksa emisyon azaltıcı projelere mi yönlendirilecek?
- **Cevap:** Gelirler özel bir hesapta toplanacak olup bu hesapta biriken tutarlar İklim Kanunu uyarınca taksonomi, yeşil büyüme ve net sıfır emisyon hedeflerine yönelik çalışmalarda kullanılmasına ilişkin mevzuat çalışması devam etmektedir.

Öne Çıkan Bulgular / Mesajlar

Türkiye’de geliştirilen karbon piyasası mevzuatına ilişkin görüş ve cevapların bütüncül değerlendirmesi, ülkemizin sera gazı azaltım stratejilerinin önemli yapı taşlarını ortaya koymaktadır. Bu değerlendirmeler, enerji verimliliği, ormancılık, yenilenebilir enerji, karbon yakalama ve depolama uygulamaları, uluslararası piyasa mekanizmaları ve yönetim boyutunda öne çıkan temel mesajları içermektedir.

Her şeyden önce, sera gazı emisyonlarının azaltımında **enerji verimliliği** kritik bir lokomotif olarak vurgulanmıştır. Yapılan teknik değerlendirmelerde, enerji verimliliğinin tek başına emisyonların %70-80’ine varan azaltım sağlayabileceği belirtilmiş, ancak mevcut yönetmeliklerde bu alana yeterli derecede odaklanılmadığı ifade edilmiştir. Buna karşılık, yönetmeliğin çerçeve niteliği nedeniyle sektörel detaylara girmediği, ancak mevcut gönüllü karbon projelerinin yaklaşık %90’ının zaten enerji verimliliği kapsamında olduğu cevabı verilmiştir. Bu durum, gelecekte enerji verimliliği yatırımlarının “Beyaz Sertifika” gibi mekanizmalarla desteklenmesi ihtiyacına işaret etmektedir. Enerji verimliliği eylem planı kapsamında 2030 yılına kadar 20 milyar doların üzerinde yatırım öngörülmesi, bu konunun ulusal stratejilerde taşıdığı ağırlığı pekiştirmektedir.

Diğer yandan, **ormancılık sektörü** de karbon yutak kapasitesi nedeniyle önemli bir tartışma alanı olmuştur. Görüşlerde, orman sektörünün denkleştirme mekanizmasındaki rolü ve özel ağaçlandırma projelerinin özgün katkı sağlayabileceği belirtilmiştir. Buna cevaben, Orman Kanunu’nun kadim ve kapsamlı hükümleri nedeniyle devletin asli görev alanına giren projelerin karbon kredisine konu edilemeyeceği, ancak yapılacak mevzuat değişiklikleriyle çözüm bulunabileceği ifade edilmiştir. Bu yaklaşım, yutak alan projelerinde devletin rolü ile özel sektörün katkısı arasındaki dengeyi kurmaya dönük önemli bir mesaj taşımaktadır.

Uluslararası karbon piyasaları bağlamında ise, yönetmeliğin Paris Anlaşması Madde 6.2 ve 6.4 mekanizmalarını dikkate alacak şekilde tasarlandığı vurgulanmıştır. Özellikle CORSIA kapsamında üretilen kredilerin işleyişine ilişkin sürecin netleştirilmesi beklentisi dile getirilmiştir. Yönetmelik, bu tür uluslararası uyumun sağlanmasıyla hem güvenilirliği artırmayı hem de ülkemize dış finansman ve gelir çekmeyi hedeflemektedir. Bunun yanında, COP29 Bakü’de alınan karar doğrultusunda “Avoidance” kavramının uluslararası belgelerden çıkarılmasıyla, Türkiye’nin yönetmeliğinde yalnızca “Reduction” ve “Removal” kavramlarına yer verilmesi uluslararası uyumun bir göstergesi olmuştur.

Sektörel projelere ilişkin netlik ihtiyacı da paydaşların sıklıkla dile getirdiği bir noktadır. Çimento tesislerinde atık ısı kullanımı, jeotermal santrallerde NCG gazlarının re-enjeksiyonu veya enerji verimliliği hibelerinden faydalanmış projelerin kredilendirilip kredilendirilemeyeceği gibi konularda metodoloji bazlı değerlendirme yapılacağı açıklanmıştır.

Yönetişim ve şeffaflık açısından öne çıkan mesaj, Karbon Piyasası Kurulu’nun yetki ve karar süreçlerinin mevzuatta açıkça tanımlanması gerekliliğidir. Bu sayede süreçlerin öngörülebilirliği, tarafsızlığı ve şeffaflığı güvence altına alınacaktır. Ayrıca, metodoloji geliştirme aşamasında kamu kurumlarının, üniversitelerin ve STK’ların görüşlerinin alınacağı ve TSE’nin sekreteryaya rolü üstleneceği belirtilmiştir. Bu yaklaşım, ulusal karbon piyasası altyapısının kurumsal meşruiyetini güçlendirecek bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Öne Çıkan Bulgular / Mesajlar

Finansman boyutunda, elde edilecek gelirlerin özel bir hesapta toplanarak İklim Kanunu çerçevesinde yeşil büyüme ve net sıfır hedeflerine yönlendirileceği vurgulanmıştır. Bu husus, karbon piyasasının yalnızca çevresel değil aynı zamanda ekonomik dönüşümün de bir aracı olacağını göstermektedir. Bununla birlikte, kredilerin uluslararası alanda kullanımı, gelirlerin ülke içinde tutulması ve yatırımcı güveninin artırılması temel öncelikler olarak sıralanmaktadır.

Son olarak, **uygulama takvimi ve kotalara** ilişkin görüşlerde, %10'luk denkleştirme oranının düşük talep yaratabileceği ve fiyat düşüşüne yol açabileceği ifade edilmiştir. Bu noktada oranların esnek belirlenmesi gerektiği, ETS yönetmeliği ile birlikte şekillenecek kademeli yaklaşımların daha uygun olacağı cevabı verilmiştir. Ayrıca başvuruların başlangıç tarihi, proje türlerinin kapsamı, raporlama süreçlerinin süreleri gibi teknik konuların usul ve esaslarda netleştirileceği belirtilmiştir.

Özetle, yönetmelik hakkındaki görüş ve cevaplar göstermektedir ki Türkiye, karbon piyasası altyapısını kurarken hem enerji verimliliği ve ormancılık gibi yüksek potansiyelli alanları önceliklendirmekte hem de uluslararası standartlarla uyumlu bir sistem tesis etmeye yönelmektedir. Bu sistem, şeffaf yönetim, güçlü metodoloji geliştirme kapasitesi, kamu-özel sektör iş birliği ve finansman mekanizmalarıyla desteklendiğinde hem ülke içinde emisyon azaltımını hızlandıracak hem de Türkiye'nin küresel karbon piyasalarındaki rolünü pekiştirecektir.

Çözüm ve Politika Önerileri

Karbon Piyasası Kurulu'nun yetki ve sorumluluklarının yönetmelikte daha açık biçimde tanımlanması şeffaflık ve öngörülebilirlik açısından kritik önemdedir. Metodoloji geliştirme süreçlerinde kamu kurumları, üniversiteler, özel sektör ve STK'ların dahil edilmesi; TSE'nin sekreteryaya görevini yürütmesi; ve kamuya açık istişare mekanizmalarının işletilmesi, piyasanın güvenilirliğini artıracaktır. Bu süreç, Türkiye'nin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde yüksek bütünlük standartlarına uyumunu pekiştirecektir.

Uluslararası uyum ve finansman çekme kapasitesi ön plana çıkarılmalıdır. Paris Anlaşması Madde 6.2 ve 6.4 çerçevesi dikkate alınacak şekilded tasarlanacak kredilendirme mekanizması, Türkiye'nin CORSIA gibi küresel piyasalarda etkin rol almasını sağlayacaktır. Elde edilecek gelirlerin şeffaf biçimde yönetilerek yeşil dönüşüm projelerine yönlendirilmesi, karbon piyasasının yalnızca emisyon azaltımı değil, aynı zamanda ekonomik büyüme ve istihdam yaratma aracı haline gelmesini mümkün kılacaktır.

ETS Gelirlerinin Kullanımı ve Türkiye Yeşil Taksonomisi Alt Oturumu

Tarih / Saat: 12 Ağustos 2025/ 13:30-16:45

7 Ağustos 2025/ 10:30- 12:00 (Çevrimiçi)

Moderatör: Prof.Dr. Abdulkadir DEVELİ

Oturum Koordinatörü: Mürsel AKBULUT

Raportörler: Merve GÜLVEREN, Fatih DEDEOĞLU, Emre ACAR

Gündem ve Amaç

Türkiye Yeşil Taksonomisi Yönetmeliği ve ETS Gelirlerinin Kullanımı gündemi ile düzenlenen toplantı ile ilgili paydaşlardan alınan Türkiye Yeşil Taksonomisi yönetmeliğinin güncel versiyonuna ilişkin geri bildirimler ile yönetmeliğe son halinin verilmesi amaçlanmıştır. ETS gelirlerinin kullanımına ilişkin paydaşlardan uygun mekanizmalara ilişkin öneriler talep edilmiştir.

Ele Alınan Başlıklar

- Türkiye Yeşil Taksonomisi Yönetmeliği taslağı

Sunumlar ve Konuşmacılar

Türkiye Yeşil Taksonomisi ve ETS Gelirlerinin Kullanımı

Konuşmacı: Mürsel AKBULUT, İklim Değişikliği Başkanlığı

Ana Mesaj: Türkiye Yeşil Taksonomisi Yönetmeliği

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

- **Soru:** Taksonomi raporlaması kapsamında elektronik formatta ortak bir platform gibi bir çalışma var mıdır?
- **Cevap:** Çevrimiçi taksonomi sistemi bu bağlamda oluşturulmuştur. Bütün raporlamaların bu sisteme yüklenmesi sağlanarak veri ve raporların tek bir merkezde toplanması hedeflenmiştir.
- **Soru:** KGK'nın yayınladığı TSRS var, burada CSRD ve TSRS arasında benzerlikler olduğunu da biliyoruz, bu anlamda ileriye yönelik ortaklaşma çalışması öngörülüyor mu?
- **Cevap:** TSRS ve CSRD'nin beraber çalışabilmesi KGK'nın görev alanındadır. Bunun dışında, KGK, yönetmelik kapsamında pek çok konuda önemli paydaşlarımızdan birisidir.
- **Soru:** Raporlama usul ve esaslarını İklim Değişikliği Başkanlığı mı belirleyecek?
- **Cevap:** Raporlamaya ilişkin usul ve esasları sadece reel sektör için İklim Değişikliği Başkanlığı belirleyecek olup, SPK, BDDK ve SEDDK'ya tabii raporlama yapacak kurum, kuruluş ve işletmelerin usul ve esasları bu kurumlar tarafından düzenlenecektir.

- **Soru:** Bankalar hem BDDK'ya hem de Taksonomi Yönetmeliği kapsamında ayrı raporlama mı yapacak?
- **Cevap :** Bankalar yönetmelik kapsamında ayrı bir raporlama yapmayacaktır. Taksonomi yönetmeliğinde yer alan ek, zaten bankaların halihazırda yapmak zorunda oldukları Yeşil Varlık Oranı Tebliğine atıf yapacak olup, bankalar bu tebliğde yer alan hesaplama ile raporlama yapacaktır. Bu hususta, bankalardan yönetmelik kapsamında yeşil varlık oranı raporlamalarını çevrimiçi taksonomi sistemine yüklemeleri istenecektir.
- **Soru:** Raporlama beyan usulü mü olacak? Bu doğrultuda, doğrulama süreci nasıl olacak?
- **Cevap:** Raporlamalar en başta beyan usulü olacak olup, bu konuda AB'deki gelişmeler takip edilecektir. Şu an AB'de bir doğrulama sistemi yoktur. Sağlıklı bir doğrulama ekosistemi oluşturularak doğrulamaya ilişkin düzenleme daha sonra yayımlanacaktır.
- **Soru:** Adil Geçiş uygulamaları kriterleri belirlenirken taksonomi gibi kriter seti mi olacak?
- **Cevap:** Adil geçiş finansmanı proje bazlı olarak ilerleyecektir.

Öne Çıkan Bulgular / Mesajlar

- Taksonomi yönetmeliği kapsamının genişletilmesinin daha faydalı ve anlamlı olduğu konusunda mutabık kalınmıştır.
- Sürdürülebilir yatırım ve sürdürülebilir malzeme, sürdürülebilir orman yönetimi gibi ifadelerin tanımlar kısmına eklenmesinin faydalı olacağı konusu gündeme getirilmiştir.
- Yönetmelik kapsamında yol gösterici çalışmalara ihtiyaç duyulduğu, bu bağlamda reel sektör, finans sektörü ve sigortacılık sektörü ile toplantıların tertip edilmesinin, bu toplantılarda, özellikle reel sektörün raporlama kapasitelerini geliştirmek için, bilgi ve görüş alışverişinde bulunmanın faydalı olacağı konusunda mutabık kalınmıştır.

Öne Çıkan Bulgular / Mesajlar

Reel sektörün güvenilir bir şekilde taksonomi raporlamaları yapmaları ve bunların aynı zamanda finans sektörüne girdi oluşturmaları sebebiyle, katılımcıların güvenilir ve sağlıklı raporlama yapabilmesinin önemi vurgulanmıştır. Bu bağlamda sektör temsilcileri ile istişarelere devam edilecektir.

- Geçiş sürecinde belli büyüklükteki firmalara raporlamanın zorunlu olabileceği belirtilmiştir.
- Teknik tarama kriterlerinin yönetmelik ekinde olmamasının ve her yıl güncellenmesinin çok faydalı olacağı belirtilmiştir.
- AB'deki sadeleştirme tasarısının hala onaylanmadığı, Yönetmelik için bu taslak teklifin yasalaşmasının önemli olacağı belirtilmiştir.
- Taksonomi raporlamaları kapsamında doğrulamanın kritik bir öneme sahip olduğu noktasında mutabık kalınmıştır. Fakat doğrulama konusu birçok ekonomik aktivite ve çevresel kriteri kapsadığı için hesaplama metodolojisi ve standart belirleme noktasında henüz yeterli ilerleme sağlanamamıştır. Burada küresel gelişmelerin takip edilmesi faydalı olacaktır. Diğer taraftan doğrulama bağlamında, esnek yaklaşımın olumlu olduğu çünkü sektörün kendisini bulması için belli bir zamana ihtiyaç duyulduğu görüşü de belirtilmiştir.
- Mevcut taslak yönetmelikte zorunlu raporlama tarihi 1 Ocak 2027 olarak yer almakta olup bu husus kurumların görüşüne açılacaktır.

Çözüm ve Politika Önerileri

Taslak yönetmelik, paydaş görüşleri alınmak üzere kurum ve kuruluş katılımcılarına tekrar iletilecek olup, gelen değerlendirmeler ve görüşler ışığında, toplantı çıktılarıyla birlikte derlenerek, yönetmelik nihai haline getirilecektir.

Adil Geçiş ve Diğ er Politikalar Alt Oturumu

Tarih / Saat: 12 Ağustos 2025 / 13:30–16:45

5 Ağustos 2025 / 14:00–15:00 (Çevrimiçi)

Moderatör: Prof. Dr. Gülen GÜLLÜ

Oturum Koordinatörü: Av. Emel ÜNAL

Raportörler: Ufuk Doğukan AKSOY – Fatma TOK LAZOĞLU

Gündem ve Amaç

Oturumun temel amacı, iklim değ iş ikliğı ile mücadelede adil geçiş sürecini tartışmak, mevcut mevzuat ve uygulamaları gözden geçirmek ve farklı paydaş ların (kamu kurumları, üniversiteler, öğrenciler, iş dünyası, sivil toplum) bu sürece nasıl katkı sağlayabileceğini belirlemektir. 7552 sayılı İklim Kanununun yürürlüğe girmesiyle, adil geçiş in; eğitim, istihdam, mevzuat ve finansman boyutlarıyla nasıl ele alınacağı üzerinde durulmuştur.

Ele Alınan Ana Sorunlar,

Mevzuat ve uygulama eksiklikleri bakımından,

- İklim Kanununun getirdiğı yükümlölüklerin sektörel düzeyde nasıl uygulanacağı, kurumların görev tanımlarının nasıl uyarlanacağı,
- “Kömürden çıkış örneğı” üzerinden diğ er sektörlerde adil geçiş in nasıl düzenleneceğı,
- Gelirlerin yeş il dönüş üm için nasıl kullanılacağına dair yasal çerçevenin eksikliğ idir.

Eğ itim ve farkındalık çalış maları bakımından,

- Üniversitelerde çevre/iklim kulüplerinin yaygınlaştırılması,
- Staj programları aracılığıyla öğrencilerin iklim politikalarına dair uygulamalı deneyim kazanması,
- Eğ itimin sadece farkındalık düzeyinde kalmaması, davranış değ iş ikliğ ine dönüştürölmesi ile bu çalış malar bağ lamında harekete geç ilmesidir.

Kurumsal iş birlikleri bakımından,

- YÖK, üniversiteler ve Milli Eğ itim Bakanlığı ile yapılacak protokoller ve faaliyetlerin sağ lanması,
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığ ının yol haritaları ve eylem planlarının adil geçiş e entegrasyonunun sağ lanması,
- Adil geçiş stratejilerin mevzuata daha güçlü şekilde yansıtılması ihtiyacıdır.

Gündem ve Amaç

Finansman ve ekonomik destekler bakımından,

- Elde edilecek gelirlerin adil geçiş bağlamında nasıl değerlendirileceği,
- Elde edilecek gelirlerin, işçilerin yeniden istihdamı, mesleki dönüşümü ve sosyal güvenlik destekleri için kullanılmasında adil geçiş temelli yaklaşımın oluşturulması,
- Gelirlerin, sadece enerji sektöründe değil; ulaşım, sanayi, tarım gibi farklı alanlarda dönüşümü destekleyecek şekilde sektörel dağılımla planlanması gerektiği
- Sektörlere özgü risklerin yönetimi için rehberlerin hazırlanması,
- İşverenlerin yeşil dönüşümü gerçekleştirmesi için gelirlerden sağlanacak destek mekanizmalarının sağlanmasıdır.

Hedeflenen çıktılar,

- Adil geçişi destekleyen mevzuat düzenlemeleri ile kurumların görev alanlarının uyumlaştırılmasının sağlanması.
- Eğitim ve farkındalık programlarının geliştirilmesi.
- İyi örneklerin incelenerek yaygınlaştırılmasının sağlanması.
- Finansal mekanizmaların netleştirilmesi ile gelirlerin adil geçiş bağlamında kullanımına ilişkin açık bir çerçevenin belirlenmesi.

Ele Alınan Başlıklar

- Adil geçişin tanımı ve önemi
- Yönetişim ve kurumsal yapılanma
- Finansman ve ekonomik destekler
- Sosyal koruma ve işgücü desteği
- Eğitim, kapasite geliştirme ve farkındalık
- Bölgesel kalkınma ve yerel düzeyde uygulamalar
- Politika ve hukuki düzenlemeler
- Afet riskleri ve iklim uyumu
- Uluslararası işbirliği ve iyi uygulama örnekleri
- Sektörel dönüşüm ve stratejik planlama
- Veri yönetimi

Sunumlar ve Konuşmacılar

Adil Geçiş ve Ulusal Adil Geçiş Stratejisi Hazırlık Planı

Konuşmacı: Fatma TEMİZ, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
Emel ÜNAL, İklim Değişikliği Başkanlığı
Ayşin TURPANCI, İklim Değişikliği Başkanlığı

- Adil geçiş kavramının İklim Kanunu ile tanımının yapılması ve kapsayıcılığı ile yaklaşım tarzı.
- Kurumlar arası işbirliği, koordinasyon ve ortak yönetim yapılarının kurulması vurgulandı.
- İklim Kanunu ile adil geçiş bağlamındaki yükümlülükler ve Üst Politika belgelerinde Adil Geçiş düzenlemeleri.
- Mevzuat uyumlaştırılması.
- En kırılgan grupların ve öncelikli hedef grupların belirlenmesi.
- Tarım ve gıda sektörlerinin en kritik alanlar olduğunun tespiti.
- Adil geçiş için finansal destek mekanizmalarının kurulması, bankacılık sistemine adil geçişin entegre edilmesi ve KOBİ'lerin taşıdığı önem.
- Uluslararası deneyimler ve işbirliklerinin önemi ile gerçekleştirilen/gerçekleştirilecek proje, faaliyet ve çalışmalar.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

- **Soru:** Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile nasıl bir ilişki kuruyor?
- **Cevap/Görüş:** Kayıt dışı istihdamın, sosyal yardımlarla toplanan veriler ve kadınların sosyal konumlarıyla birlikte ele alınması gerektiği belirtildi. Adil geçiş sürecinde kadınların ve çocukların kırılgan gruplar olarak önceliklendirilmesi, onların meslek ediniminde öne çıkarılması gerektiği vurgulandı. Kadınların eğitime, finansmana erişimde özel bir yer verilmesinin önemi dile getirildi. Bunun yalnızca ulusal ve bölgesel politikalarla sınırlı değil, şirketlerin kendi iç politikalarında da adil geçiş planlarına yansımaları gerektiği ifade edildi. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın hazırladığı stratejilere de adil geçiş unsurunun eklendiği, yeni bilgilerin ışığında bu stratejilerin eylem planına dönüşerek yasal bir zorunluluk haline gelebileceği aktarıldı.
- **Soru:** Adil geçişin finansmanı için düşünülen çözümler neler?
- **Cevap/Görüş:** İklim Kanunu kapsamında gelirlerin %10'una kadar kısmının adil geçiş faaliyetlerine yönlendirilebileceği belirtildi. ETS'den sağlanacak gelirlerin yalnızca azaltım değil, uyum ve adil geçiş için de kullanılabileceği vurgulandı. ETS dışında mevcut sorunlara müdahale edebilecek yeni finansman mekanizmaları kurulması gerektiği ifade edildi. Yerel eylem planlarında sosyal ve ekonomik ihtiyaçların net şekilde tanımlanarak, bunların yasal düzenlemelerle güvence altına alınması gerektiği aktarıldı. Bankacılık sektörünün ve finansal uygulamaların adil geçiş destekleyecek şekilde entegre edilmesinin önemli olduğu dile getirildi. Dünya Bankası ve diğer uluslararası kuruluşlarla işbirlikleri yürütüldüğü, IPA ve benzeri fonlardan yararlanıldığı ifade edildi. Finansman planlarının her bölgenin farklı sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarına göre tasarlanması gerektiği vurgulandı.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

• **Soru:** Kırılgan gruplar bakımından “Onları en çok hangi konular negatif etkiliyor?” sorusuna cevap bulmanın politika geliştirme bakımından önemli olduğuna değinilerek veri ihtiyacına soru dile getirildi.

• **Cevap/Görüş:** Öncelikle kırılgan grupları en çok hangi konuların olumsuz etkilediğinin tespit edilmesi gerektiği vurgulandı. Bu gruplarla ilgili yeterli veri bulunmadığı, veri eksikliğinin politika geliştirmeyi zorlaştırdığı ifade edildi. Veri üretebilecek kurumların ve firmaların bu konuda daha çok çalışması gerektiği belirtildi. Cinsiyet eşitliği planlarının yapılmasının önemine değinildi. Veriler olmadan hangi alanların düzeltileceğinin bilinemeyeceği, bu nedenle ciddi veri ihtiyacının bulunduğu aktarıldı. Destek sağlanması gerektiği, ayrıca sektörel ve il bazında farklı etkilenmeler olabileceği için iller özelinde de veri toplanmasına ihtiyaç olduğu belirtildi.

• **Soru:** İklim değişikliği ile birlikte daha az etkilenen kesimlerde konut arzına talep artacak ve orada belki bölgesel olarak mal ve hizmet fiyatlarının artmasına sebep olacak. Dolayısıyla bölgesel olarak mal ve hizmetlerin artması enflasyona olumsuz etki katacak. Bu konuda herhangi bir çalışma yapıldı mı? Makroekonomik göstergelerde bu konuda bir çalışma var mı veya yapılacak mı?

• **Cevap/Görüş:** Bu konunun doğrudan makroekonomik göstergelerle çalışıldığına dair mevcut bir çalışma bulunmadığı belirtildi. Önümüzdeki süreçte bölgesel etkilerin ve makroekonomik göstergelerle bağlantılı analizlerin yapılmasının planlandığı ifade edildi.

• **Soru:** Türkiye’de yaklaşık 8-10 tane özel termik santral işletmesi var. Bunların faaliyetlerine son verildiğinde bu kurumlarda çalışanlara ya da işverenlere bir destek mekanizması sağlanacak mı? İşçiler için istihdam sağlandı diyelim, peki işveren için ne gibi tedbirler alınacak? Bu konuda bir çalışma var mı?

• **Cevap/Görüş:** Adil geçiş sürecinde sadece işçilerin değil, işverenlerin ve işletmelerin de dönüşümden etkileneyeceği vurgulandı. Bu nedenle politika oluşturulması aşamasında işverenlerin ihtiyaçlarını dikkate alan destek mekanizmalarının geliştirilmesi gerektiği belirtildi. Henüz doğrudan işverenlere yönelik bir destek mekanizması oluşturulmadığı, ancak bankacılık sistemi, finansal araçlar ve yeşil dönüşüm fonlarının bu kapsama alınabileceği dile getirildi. Ayrıca bu tür işletmelerin dönüşüm sürecinde sektörel ve bölgesel politikalarla desteklenmesinin önem taşıdığı, istihdamla birlikte üretim ve yatırımların da yönlendirilmesi gerektiği ifade edildi.

Ayrıca İklim Kanunu kapsamında elde edilecek gelirlerin, yeşil dönüşüm ve iklim değişikliğiyle mücadele amacı dışında kullanılmayacağı belirtildi.

• **Soru:** Kanunda adil geçiş destekleri için “%10’a kadar ayrılabilir” deniyor. Yani bu oran %1 de olabilir, %10 da. Bu durum bir bulanıklık yaratıyor. Bu destek yetmediğinde ne yapılacak? Ayrılan pay kullanıldığında kamu otoritesi kırılgan gruplar ile şirketler arasında nasıl bir tercih yapacak? Şirketler yeşil dönüşüm şartıyla desteklenebilir mi? Bu konuda nasıl bir tedbir mekanizması öngörülüyor?

• **Cevap/Görüş:** Kanun çerçevesinde %10 üst sınır olarak belirlenmiş, ancak alt sınır konulmamasının uygulamada esneklik sağladığı fakat aynı zamanda belirsizlik yarattığı belirtildi.

Şirketlerin yeşil dönüşüm şartlarını yerine getirirlerse, bu destekten faydalanabilecekleri ifade edildi. Kırılgan grupların da doğrudan öncelikli faydalanıcılar arasında yer aldığı bu nedenle de uygulamada dengeleyici bir tedbir mekanizmasının geliştirilmesi gerektiği ifade edildi.

İkincil mevzuat ve uygulama esaslarına ilişkin çalışmalar ile bu konunun netleştirilmesi gerektiği ifade edildi.

Öne Çıkan Bulgular / Mesajlar

- **Veri Yönetimi:** Kırılgan gruplara yönelik verilerin toplanması, analiz edilmesi ve güncel tutulması adil geçiş sürecinde kritik önem taşımaktadır. Bu nedenle adil geçiş stratejilerinde veri yönetimi ve erişilebilirlik temel bileşenlerden biri olarak ele alınmalıdır.
- **Mevzuat Uyumlaştırması:** İş hukuku ve sosyal güvenlik hukuku mevzuatına adil geçiş unsurlarının eklenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu kapsamda mevcut politikaların ve uygulamaların hedeflenen adil geçiş standartlarına ulaşmadığı alanların tespiti için kapsamlı bir boşluk analizi yapılması gerekliliği üzerinde durulmuştur.
- **Sosyal Koruma ve Bölgesel Kalkınma:** Sosyal koruma ve bölgesel kalkınma düzenlemelerine ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda iş hukukuna erken emeklilik, işsizlik ödeneği gibi sosyal koruma yöntemlerinin eklenmesi gerektiği dile getirilmiştir.
- **Mevzuata Entegrasyon:** Sanayi dönüşümü, enerji piyasası ve maden kanunları ile yönetmeliklerine adil geçiş konularının entegre edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca Kalkınma Ajanslarına ilişkin mevzuata bölgesel adil geçiş planlaması yürütme görevi eklenmesi önerilmiştir.
- **Eğitim ve Farkındalık:** Eğitim konusu oldukça önemli bir başlık olarak öne çıkmıştır. Çevre ve iklim kavramı ilkokuldan lise düzeyine kadar müfredata girmiş olsa da adil geçiş kavramı müfredatta yer almamaktadır. Toplumsal farkındalığın sağlanması ve davranış değişikliklerinin gerçekleştirilmesi için adil geçiş eğitimlerinin çok daha erken yaşlarda verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
- **Politika Bütünlüğü:** Tüm sektörel stratejik planlara ve politikalara adil geçiş politikalarının da eklenmesi gerekliliği dile getirilmiştir.
- **Afet Risk Azaltımı ve İklim Uyumu:** Afet risk azaltımı ile iklim değişikliğine uyum çalışmalarının aynı çerçevede ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu sayede kırılgan grupların afet ve iklim risklerinden korunmasına yönelik entegre politikaların geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.
- **Finansman ve Yasal Güvence:** Mevcut bütçe kaynaklarından adil geçiş faaliyetlerine özel pay ayrılması, yerel eylem planlarında sosyal ve ekonomik ihtiyaçların net şekilde tanımlanması ve bu planların yasal düzenlemelerle güvence altına alınması üzerinde durulmuştur.
- **Alternatif Finansman Araçları:** ETS (Emisyon Ticaret Sistemi) gelirleri dışında, mevcut sorunlara müdahale edebilecek ek finansman araçlarının geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
- **Sektörel ve Bölgesel Farklılıklar:** Politika geliştirme süreçlerinde bölgesel kalkınma farklılıklarının ve sektörel dönüşüm hızlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

Çözüm ve Politika Önerileri

Finansman Mekanizmaları

- Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) gelirlerinin net çerçevesi belirlenmeli; hangi oranının azaltıma, hangisinin uyuma ve hangisinin sosyal desteklere ayrılacağı alt mevzuatla tanımlanmalıdır.
- Yeşil dönüşüm fonu oluşturularak tüm destekler tek bir platformda toplanmalı; dağınık finansman yapısı yerine şeffaf, izlenebilir bir sistem kurulmalıdır.
- KOBİ'ler için özel destek paketleri hazırlanmalı; finansmana erişimleri kolaylaştırılmalı ve raporlama yükümlülükleri uyumlaştırılmalıdır.
- Türkiye'nin öz kaynakları yanında uluslararası fonlar ve iklim finansmanı araçları (Dünya Bankası, AB fonları, ILO programları) etkin şekilde kullanılmalıdır.

Yönetişim ve Kurumsal Yapılanma

- Ulusal Adil Geçiş Stratejisi en geç 2026 sonuna kadar tamamlanmalı, 2027'ye kadar uygulama altyapısı hazırlanmalıdır.
- Ulusal Adil Geçiş İhtisas Kurulu (IDUKK benzeri yapı) kurulmalı; kamu kurumları, üniversiteler, sendikalar, STK'lar ve özel sektörün temsil edildiği çok paydaşlı bir yönetim modeli hayata geçirilmelidir.

Sosyal Destek Mekanizması ve İstihdam

- Adil geçiş sürecinden etkilenebilecekler için geçiş dönemi sosyal güvenlik mekanizmaları (işsizlik fonu desteği, erken emeklilik, sosyal yardım programları) hayata geçirilmelidir.
- Yeni istihdam alanları için mesleki eğitim ve beceri dönüşüm programları geliştirilmeli, iş gücü piyasasının ihtiyacına uygun şekilde düzenlenmelidir.
- Gençler, kadınlar ve engelliler gibi kırılgan gruplara özel destek programları tasarlanmalıdır.

Eğitim, Kapasite Geliştirme ve Farkındalık

- Milli Eğitim Bakanlığı müfredatına iklim ve adil geçiş temalı dersler entegre edilmeli; davranış değişikliği hedefleyen uygulamalı eğitimler ilkokuldan itibaren başlatılmalıdır.
- Üniversitelerde yeşil dönüşüm ve iklim kulüpleri teşvik edilmeli; farkındalık artırma çalışmaları yürütülmelidir. Bu amaçla, YÖK ile protokol imzalanmalıdır.
- Kamu kurumlarında ve özel sektörde sürekli eğitim programları düzenlenerek, iklim finansmanı, uyum ve azaltım konularında kapasite artırma çalışmaları gerçekleştirilmelidir.

Yerel ve Bölgesel Uygulamalar

- Yerel eylem planları, adil geçiş perspektifiyle revize edilmeli; bölgesel riskler ve afet türleri (sel, yangın, kuraklık vb.) dikkate alınarak farklılaştırılmış çözümler üretilmelidir.
- Bölgesel kalkınma projeleriyle sosyal uyum ve istihdam yaratıcı uygulamalar geliştirilmelidir.
- Yerel yönetimlerin, üniversitelerin ve STK'ların işbirliğiyle bölgesel analizler ve projeler hazırlanmalıdır.

Politika ve Mevzuat Düzenlemeleri

- İklim Kanununun getirdiği çerçeve doğrultusunda, alt mevzuat çalışmaları yürütülmeli; İş kanunu, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu gibi kanunlar ile sektörel düzenlemeler adil geçişle uyumlu hale getirilmelidir.
- Sosyal koruma politikaları, afet yönetimi ve uyum planlarıyla entegre edilmeli, olası krizlerde dayanıklılığı artıracak tedbirler alınmalıdır.
- ÇED mevzuatında da kapatılan tesisler bakımından adil geçiş süreçlerinin ÇED raporlamalarına dâhil edilmelidir.

Uluslararası İşbirliği

- İyi uygulama örnekleri incelenerek Türkiye'nin koşullarına uygun modeller geliştirilmelidir.
- Uluslararası mekanizmalara Türkiye'nin aktif katılımı sağlanmalıdır.

Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları (YİDEP) Alt Oturumu

Tarih / Saat: 12 Ağustos 2025/ 13:30-16:45

8 Ağustos 2025/ 10:00-11:00 (Çevrimiçi)

Moderatör: Prof. Dr. Osman BALABAN

Oturum Koordinatörü: Esra İNCE

Raportörler: Berna Yiğit, Aslıgül AYDIN

Gündem ve Amaç

Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları Hakkında Yönetmelik Taslağı'nın (YİDEP Yönetmeliği) paydaşlarla istişare edilerek nihai haline getirilmesi amaçlanmıştır.

Ele Alınan Başlıklar

YİDEP Yönetmeliğinin tüm maddeleri ele alınmıştır:

- Madde 1.Amaç
- Madde 2.Kapsam
- Madde 3.Dayanak
- Madde 4.Tanımlar ve kısaltmalar
- Madde 5.Genel hükümler
- Madde 6.Yerel iklim değişikliği eylem planlarının içeriği
- Madde 7.Yerel iklim değişikliği eylem planlarının hazırlanması ve karara bağlanması
- Madde 8.Yerel iklim değişikliği eylem planlarının uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi
- Madde 9. Başkanlığın görev ve yetkileri
- Madde 10.İl İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulunun yapısı, görev ve yetkileri
- Madde 11.Valinin görev ve yetkileri
- Madde 12.Büyükşehir Belediyesinin görev ve yetkileri
- Madde 13.İl Belediyesi ve İl Özel İdaresinin görev ve yetkileri
- Madde 14.Kurum ve kuruluşların görevleri
- Geçici Madde 1
- Madde 15.Yürürlük
- Madde 16.Yürütme

Sunumlar ve Konuşmacılar

YİDEP Hakkında Yönetmelik Taslağı

Konuşmacı: Esra İNCE, İklim Değişikliği Başkanlığı

YİDEP'in içeriği, hazırlanması, karara bağlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin hususların yanı sıra; İl İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulları'nın (İDKK) yapısı, görev ve yetkileri ile Başkanlık, yerel yönetimler ve diğer kamu kurumlarının görev, yetki ve sorumlulukları hakkında kapsamlı bilgilendirme yapılmıştır.

8 Ağustos'ta gerçekleştirilen çevrimiçi oturumda detaylı bir sunum gerçekleştirilmiş olup, fiziksel çalıştayda YİDEP Yönetmeliği maddeleri tek tek okunarak tartışılmıştır.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

Madde 1. Amaç ve Madde 2. Kapsam

- **Soru/Görüş:** YİDEP'in amaç ve kapsam maddelerinin bir bütünlük içerisinde olduğu vurgulanmış; özellikle arazi planlamasıyla entegrasyonun açık biçimde belirtilmesinin gerekliliği üzerinde durulmuştur.
- **Soru/Görüş:** Afet riskinin azaltılmasının "uyum" başlığı altında mı yoksa ayrı bir ana başlık olarak mı ele alınacağı tartışılmıştır.
- **Cevap:** Afet riskinin azaltılması hususunun "uyum" başlığı kapsamında değerlendirilebileceği, çok sayıda spesifik konuya yer vermek yerine, iklim değişikliği ile mücadelenin "iklim değişikliğine uyum" ve "sera gazı azaltımı" olmak üzere iki ana başlık altında toplanmasının daha uygun olacağı ifade edilmiştir.
- **Soru/Görüş:** Arazi planlamalarında iklimi en fazla etkileyen alanlar olarak mera ve tarım arazilerinin korunmasına dikkat çekilmiş; 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'na yönetmelikte atıf yapılmadığı belirtilmiştir. Bilimsel çalışmalarda yanlış arazi kullanımının iklim üzerinde yüksek etkisi olduğu ifade edilmiş; Toprak ve Mera Koruma Kurulları ile İl İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulu (İl İDDK) arasında bağlayıcı bir bağlantının kurulup kurulmayacağı sorulmuştur.
- **Cevap:** 5403 sayılı Kanun uyarınca yapılan planlamaların, İmar Kanunu'ndaki mekânsal plan statüsünde yer almadığı; hiyerarşik olarak farklı konumlandığı açıklanmıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan arazi kullanım planlarının, tarım arazilerinin korunması ve geliştirilmesini içerdiği; Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nde ise tarım arazilerinin yanı sıra sulak alanlar ve korunması gereken diğer alanların da araştırılarak plana yansıtılmasının öngörüldüğü belirtilmiştir. YİDEP'lerin mekânsal planlama süreçlerinde veritabanı ve planlara altlık olarak görülmesinin talep edildiği vurgulanmıştır.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

- **Soru/Görüş:** Belediyelerin hâlihazırda SECAP vb. planlara sahip olmaları dikkate alındığında, YİDEP kapsamında yeniden plan hazırlamalarının gerekip gerekmediği sorulmuştur.
- **Cevap:** Yönetmeliğin ilerleyen maddelerinde bu konuya dair hükümlerin bulunduğu, tüm illerin bu Yönetmelik kapsamında YİDEP hazırlamasının zorunlu olduğu belirtilmiştir. Mevcut planların farklı formatlarda olması nedeniyle uyumsuzluk yaşandığı; bu durumun giderilmesi ve standartlaştırmanın sağlanmasının amaçlandığı, ayrıcailler arası karşılaştırılabilirlik ve durum tespitinin hedeflendiği ifade edilmiştir.

Madde 4. Tanımlar ve kısaltmalar

- **Soru/Görüş:** İklim portal tanımında özel sektörün yer almadığına dikkat çekilmiştir. Oysa özel sektörün hem veri üretiminde hem de iklim eylemlerinde önemli bir rolü olduğu belirtilmiş, tanımın kapsamının genişletilerek özel sektörü de içerek şekilde revize edilmesi önerilmiştir.
- **Cevap:** İklim portala **e-Devlet şifresi ile** bireysel olarak da veri girişi yapılabildiği belirtilmiştir. Veri akışını ve sürekliliğini sağlamak amacıyla **e-YİDEP** isimli yeni bir sistemin kurulacağı, iklim portalından e-YİDEP'e doğrudan giriş yapılabileceği açıklanmıştır. Verilerin, üretildikleri kurumlar (ör. yerel birimler, teknik kurumlar) tarafından sisteme girilmesinin daha doğru olacağı vurgulanmıştır. Başkanlığın, e-YİDEP'in kurulması ve verilerin yüklenmesi süreçlerinde **teknik destek** sağlayacağı ifade edilmiştir. Yürütülen **model ve projeksiyon çalışmalarının** sonuçlarının belediyelerle paylaşılacağı, belediyelerin bu veriler üzerinden kendi veri setlerini üretebileceği vurgulanmıştır.
- **Görüş:** İl genelinde hedeflerin gerçekleştirilmesinin sadece belediyeler tarafından mümkün olamayabileceği dile getirilmiştir. **Sanayi tesisleri ve özel sektör kuruluşlarının** da belediyelere destek sunma sorumluluğu bulunduğu, bu bağlamda iş birliği mekanizmalarının faydalı olacağı vurgulanmıştır. Belediyelerin **finansmana erişim imkanlarının** sınırlı olduğu, bu nedenle kamu-özel sektör iş birliklerinin kritik önem taşıdığı belirtilmiştir. YİDEP oluşturma sürecinde **doğru veriye ulaşmanın** önemli bir sorun teşkil ettiği, iklim portal incelendiğinde gerekli bilgi ve belgelerin erişilebilirliğinin sorgulanması gerektiği dile getirilmiştir.

Madde 5. Genel hükümler

- **Soru/Görüş:** Yönetmelikte YİDEP'lerin **il sınırları** içinde hazırlanacağını belirtildiği, ancak bazı illerde farklı iklim koşulları ve doğal kaynak yönetimi gereklilikleri nedeniyle **havza bazlı planlama** ihtiyacının ortaya çıkabileceğine dikkat çekilmiştir. Havza bazlı çalışmanın, özellikle **su yönetimi** gibi konularda daha uygun olabileceği ifade edilmiş, ortak çalışmalara imkân tanıyacak **bilgi paylaşımı mekanizmasının** olup olmayacağı sorulmuştur.
- **Cevap:** Hedefin tüm illeri kapsayacak şekilde, yani **81 ilin tamamı** için YİDEP hazırlanması olduğu belirtilmiştir. Yönetmelikte havza bazlı planlamaya yönelik herhangi bir hükmün yer almadığı ifade edilmiştir.
- **Soru/Görüş:** YİDEP hazırlanırken **mekânsal planların** dikkate alınması, mekânsal planlar hazırlanırken de **iklim değişikliğinin** göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır. Bu çift yönlü ilişkinin yönetmelikte açıkça belirtilmesi önerilmiştir. Ayrıca, YİDEP çıktılarının belirli bir **ölçek** ve **veri katmanları** temelinde tanımlanmasının önemini vurgulanmış, bu verilerin mekânsal planlara **altlık** oluşturması gerektiği belirtilmiştir.
- **Soru/Görüş:** 1. fıkrada geçen **katılımcılık** ilkesinin daha net tanımlanması gerektiği ifade edilmiştir. Bu ilkenin, "şeffaf danışma süreci" ve "halkın katılımı" gibi somut unsurlarla desteklenmesi önerilmiştir.

Madde 5. Genel hükümler

- **Soru/Görüş:** 5 yıllık YİDEP süresinin uzun olduğu belirtilerek daha kısa bir süre belirlenmesinin mümkün olup olmayacağı sorulmuştur.
- **Cevap:** YİDEP'lerin hem **uyum** hem de **azaltım** boyutlarını içerdiği; paydaşların bir araya gelmesi, iklim risk değerlendirmesinin yapılması, sera gazı envanterinin hazırlanması gibi süreçlerin **uzun süreli hazırlık** gerektirdiği belirtilmiştir. 5 yıllık sürenin belirlenmesinde hazırlık sürecinin yanı sıra **eylemlerin hayata geçirilmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi aşamalarının** da dikkate alındığı, Belediyelerin bu tür planlar için **zaman ve kapasiteye** ihtiyaç duyduğu vurgulanmıştır.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

- **Soru/Görüş:** Hazırlık sürecinde **üniversiteler, meslek odaları ve özel sektörün** sürece dahil edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
- **Cevap:** Ticaret ve sanayi odalarının sürece dahil edilmesinin, özel sektörünün katılımını sağlayarak kapsayıcılığı artırmayı hedeflediği ifade edilmiştir. **Senaryo analizi** (SSP – RCP) konusunun Teknik Kılavuzda detaylandırılacağı, bunun 5. maddede de yer aldığı belirtilmiştir. Yerel yönetimlerden bu senaryolara göre doğrudan risk analizlerini yapmalarının beklenmediği; ile ve sektöre göre bu analizlerin nasıl yapılacağına ilişkin yöntemin ve **tehlike haritalarının** Teknik Kılavuzda sunulacağı açıklanmıştır.
- **Soru/Görüş:** Sera gazı azaltım hedeflerinin YİDEP’lerde yer aldığı, ancak **enerji verimliliği** konusunun açıkça belirtilmediği dile getirilmiştir. 2024–2030 dönemini kapsayan **Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı**’nda yer alan hedefler ile YİDEP’ler arasında entegrasyonun olup olmayacağı sorulmuştur. Bu planda **100 milyon ton sera gazı azaltım hedefi** bulunduğu ve devletin bu hedefe yönelik ciddi yatırımlar yapacağı belirtilmiştir.
- **Cevap:** 5. madde 2. fıkrada ulusal planlarla uyum yükümlülüğünün yer aldığı, benzer belgelerin de bu madde kapsamında değerlendirileceği belirtilmiştir. Madde 1’in de genel amaç çerçevesinde bu entegrasyonu kapsadığı vurgulanmıştır.

Madde 8. YİDEP uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi

- **Soru/Görüş:** Eylemlerden sorumlu kurumların yükümlülüklerini yerine getirmemeleri durumunda herhangi bir yaptırım uygulanıp uygulanmayacağı sorulmuştur.
- **Cevap:** Mevzuatta doğrudan bir **yaptırım** öngörülmediği, ancak yönetmeliğin ilgili kurumlara **yükümlülük** getirdiği; bu bağlamda kurumsal sorumlulukların geçerli olduğu belirtilmiştir.
- **Soru/Görüş:** Veri girişi için öngörülen **30 Haziran** tarihi yerine daha esnek bir süre (örneğin 1 yıl içinde) tanımlanıp tanımlanamayacağı sorulmuştur.
- **Cevap:** Sürenin bazı istisnai durumlar için uzatılabileceği, zira bazı teknik verilerin üretilmesinin **öngörülenden fazla zaman alabileceği**, örneğin, sera gazı envanterinde kullanılacak **emisyon faktörlerinin**, ulusal envanterden alınmakta olduğu, normalde

Nisan ayında hazır olması gerekirken, bazı yıllarda Temmuz’a sarkabildiği, bu tip **istisnai durumlar** için 30 Haziran tarihinin konulduğu; amacın, verilerin üretimi ve iletilmesi için **geniş bir zaman aralığı** bırakmak olduğu, **esneklik** sağlanabileceği; ancak tamamen serbest bırakmak yerine, bir **üst sınır** belirlemek gerektiği belirtilmiştir. 30 Haziran maddesine **“Geçerli sebeplerin sunulması durumunda bu süre uzatılabilir”** ibaresinin eklenmesi önerilmiştir.

Madde 10. İl İklim Koordinasyon Kurulu yapısı, görev ve yetkileri

- **Soru/Görüş:** 5. maddede “bilimsel” ibaresi yer alırken, 1. fıkrada “vali gerek gördüğünde STK’lar rol alabilir” ifadesinin bulunduğu, STK’ların yalnızca “katılımcı” olarak değil, kamu kuruluşları gibi karar alma süreçlerine dahil edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Oy hakkı bulunmayan STK temsilcilerinin karar süreçlerine katkısının sınırlı olacağı, İl İDKK’da STK’ların yer almasının tek başına yeterli olmayacağı belirtilmiştir. Toprak Kanunu’ndaki STK tanımından yararlanılabileceği, ayrıca, oy çokluğu ibaresinin YİDEP gibi zorunlu planlarda olumsuz sonuç doğurabileceği ifade edilmiştir. Oy çokluğuyla “YİDEP hazırlanmaz” kararı çıkması ihtimali sorgulanmıştır.
- **Cevap:** Oylamanın, YİDEP’in hazırlanıp hazırlanmayacağına ilişkin olmadığı; yalnızca eylemlerin belirlenmesi ve tanımlanmasına yönelik olduğu, YİDEP hazırlanmasının yönetmelik gereği 81 ilin tamamı için zorunlu olduğu belirtilmiştir.
- **Soru/Görüş:** Toplantıya katılım zorunluluğu konusunda mevcut metinde “katılabilir” ifadesinin yer aldığı; bunun katılımı **isteğe bağlı** gibi gösterebileceği, bu ifadenin **“katılır”** veya **“katılması zorunludur”** şeklinde değiştirilerek **katılım yükümlülüğünün** netleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aksi durumda, bir kişinin bile katılmaması durumunda itirazların otomatik haklı sayılması gibi olumsuz sonuçlar doğabileceği vurgulanmıştır.
- **Soru/Görüş:** İl İDKK Sekreteryası görevini yürütenin Çevre, Şehircilik ve İklim değişikliği İl Müdürlüklerine **büyük bir iş yükü** oluşturacağı ifade edilmiştir.
- **Cevap:** İl İDKK’nın sekreteryası görevini yürütenin **Kanundan gelen bir yükümlülük** olduğu dile getirilmiştir.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

Madde 11.Valinin görev ve yetkileri

- **Soru/Görüş:** İl İDKK'nın kurulma tarihinin yönetmelikte açıkça belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Çözüm olarak bu tarihin netleştirilmesi amacıyla yönetmeliğe geçici madde eklenmesi önerilmiştir.

Madde 12.Büyükşehir Belediyesinin görev ve yetkileri

- **Soru/Görüş:** (f) bendinin mevcut haliyle ucu açık olduğu,"kendi görev ve yetkileriyle ilişkili olan" ibaresinin eklenmesiyle maddenin kapsamının daha net hale geleceği belirtilmiştir.

Madde 13. İl Belediyesi ve İl Özel İdaresinin görev ve yetkileri

- **Soru/Görüş:** Süreç birlikte yürütülse bile yetkili kurumun belirlenmesi gerektiği,maddenin en üstünde yalnızca "il belediyesi" yazmasının yeterli olmadığı; sorumluluk dağılımının daha net tanımlanması gerektiği ifade edilmiştir.
- **Cevap:** YİDEP'lerin belediye ve il özel idaresi tarafından birlikte hazırlanmasına yönelik Kanundan gelen bir sınırlama bulunduğu, Kanunda "birlikte" ibaresi geçtiği için yönetmelikte farklı bir görev tanımı yapılamayacağı ifade edilmiştir.
- **Soru/Görüş:** İl belediyelerinin, ilçe belediyeleri açısından büyükşehirlerden farklı bir yapıya sahip olduğu; ilçe belediyelerinin de sürece, özellikle veri toplama aşamasında dahil edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu hususun Teknik Kılavuzda yer almayacağı sorulmuştur.
- **Cevap:** (a) bendinde, ilçe belediyelerinin süreçte ve İl İDKK'larda yer alacağına ilişkin hükümlerin bulunduğu belirtilmiştir.

Madde 14. Kurum ve kuruluşların görevleri

- **Soru/Görüş:** "Kurum ve kuruluşlar" ifadesinden yalnızca kamu kurumlarının değil, yerelde faaliyet gösteren ve YİDEP'te eylem tanımlanan tüm kurumların anlaşılması gerektiği vurgulanmıştır.
- **Soru/Görüş:** (a)bendinin daha bağlayıcı olması gerektiği, mevcut "dikkate alır" ifadesi yerine "esas alır" gibi daha güçlü bir ibarenin kullanılabileceği önerilmiştir. Örneğin; "İlde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar; planlama ve uygulama süreçlerinde YİDEP'i esas alır."

Geçici Madde 1

- **Soru/Görüş:** Kanunda YİDEP için son tarih olarak 31 Aralık 2027 öngörüldüğü, bu durumda, bu durumda en son 2 yıl öncesine ait envanterin mi kullanılacağı sorulmuştur.
- **Cevap:** Planlamada, 2 yıl öncesine ait verilerin kullanılması öngörüldüğü, örneğin 2025 Nisan ayında 2023 yılı verilerinin yayımlandığı, 2027'de de 2025 yılı verilerinin baz alınacağı, "... uzatılabilir" ibaresinin, esneklik sağlamak amacıyla eklendiği belirtilmiştir.
- **Soru/Görüş:** Yönetmeliğin yayımlanma tarihinin 2026'ya sarkması halinde, YİDEP son tarih aralığının değişip değişmeyeceği sorulmuştur.
- **Cevap:** Yönetmeliğin olgunlaşmış durumda olduğu, yayımlanması için İklim Kanununun beklendiği, yıl bitmeden yayımlanmasının hedeflendiği, ancak Teknik Kılavuzun yönetmelikle aynı anda yayımlanmayabileceği belirtilmiştir.
- **Soru/Görüş:** YİDEP'i hazırlayacak kişi ya dakişiler için özel bir eğitim planı olup olmadığı, özellikle sera gazı envanterinin doğruluğu açısından bu kişilerin eğitim almış olmasının gerekip gerekmediği sorulmuştur.
- **Cevap:** Kişisel yükümlülüklerle ilgili yönetmelikte hüküm bulunmayacağı, Yönetmelik ve Teknik Kılavuz kapsamında Başkanlık tarafından çeşitli eğitimlerin düzenlenmesinin planlandığı belirtilmiştir.
- **Soru/Görüş:** YİDEP hazırlayacak uzman kişilerin listesinin Teknik Kılavuzda yer alıp almayacağı sorulmuştur.
- **Cevap:** Teknik Kılavuzda YİDEP hazırlayacak ekibin hangi paydaşlardan oluşacağına dair yol gösterici bir liste yer alabileceği, sektörel uzmanlıkların ve katkı yöntemlerinin belirtilebileceği, bunun zorunluluk değil, rehberlik amaçlı olacağı belirtilmiştir.

Yönetmelik Genel

- **Soru/Görüş:** Yerel yönetimlere yönelik belirli ölçeklerde netleştirme yapılması ve "olmazsa olmaz" nitelikte zorunlu hedeflerin veya eylemlerin açıkça belirlenmesi talep edilmiştir. Zorunlu hedefler ve eylemler ile yerele özgü esnek hedeflerin birbirinden ayrıştırılması önerilmiştir.

Tartışmalar ve Yöneltilen Sorular

Yönetmelik Genelî

- **Soru/Görüş:** “YİDEP yapılır/yaptırılır” ifadesinde geçen “yaptırılır” kelimesinin, eylem planlarının **lisanslı kuruluşlara yaptırılmasını gerektirip gerektirmediği**, bu kuruluşları İDB tarafından mı lisanslanacağı sorulmuştur.
- **Soru/Görüş:** Belediyelerin bu sürecin finansmanını İDB’den sağlayıp sağlayamayacağı gündeme getirilmiştir.
- **Soru/Görüş:** Tehlike haritalarına ilişkindetaylar sorulmuştur.
- **Cevap:** “Yaptırır” ibaresi yerine “**yapar**” seçeneğinin tercih edildiği; böylelikle yerel kurumların kendi uzman kadrolarıyla süreci yürütmelerinin sağlanacağı belirtilmiştir. Yereldeki aktörlerin kendi ihtiyaçlarını ve önceliklerini daha iyi bildiği, be nedenleyereldeki kurumsal ve teknik kapasitenin geliştirilmesinin teşvik edilmek istendiği, bu niyetle Yönetmelik ve Teknik Kılavuz hazırlanarak rehberlik sağlanacağı vurgulanmış, bu bağlamda lisanslı kuruluş modelinin **önerilmediği ifade edilmiştir**.
- **Cevap:** Şu anda doğrudan finansman imkânı olmadığı, ancak ilerleyen süreçlerde **ETS** gelirlerinin bu amaçla kullanılabileceği belirtilmiştir.
- **Cevap:** Eylem planında yer alacak eylemler için zorunlu ve esnek hedef ve eylem ayrımının kurum içinde tartışılarak karara bağlanacağı ve Teknik Kılavuza yansıtılacağı açıklanmıştır.
- **Cevap:** Uyum ve azaltım eylemleri için her sektör başlığında Teknik **Kılavuzda** detaylara yer verilmesinin planlandığı, hedefe ulaştıracak eylemlerin yerel düzeyde karar verilmesinin önem taşıdığı vurgulanmıştır.

Öne Çıkan Bulgular / Mesajlar

- **Tanım Genişletilmesi:** İklim portal tanımında özel sektör, STK’lar ve akademi gibi veri üreticisi veya kullanıcı konumundaki aktörlerin açıkça yer alması.
- **Sahiplik ve İşletme Yetkisi:** Portalın Bakanlık veya Başkanlık tarafından işletildiğinin tanımda belirtilmesi, böylece idari sahipliğin netleşmesi.
- **e-YİDEP Entegrasyonu:**
 - o İklim portal üzerinden e-YİDEP’e tek giriş imkanı sağlanması.
 - o Verilerin, veri üretici kurum tarafından doğrudan yüklenmesi.
 - o Başkanlığın teknik altyapı ve süreç yönetiminde destekleyici rol üstlenmesi.
- **Veri Erişilebilirliği:** İklim portalda bulunan verilerin format, güncellik ve erişim kriterleri açısından gözden geçirilmesi; ihtiyaç duyulan veri setlerinin eksiksiz sağlanması.
- **Çift Yönlü Planlama İlişkisi:** YİDEP ve mekânsal planlar arasındaki veri–karar akışının yönetmelikte açıkça tanımlanması.
- **Veri Tanımlarının Yönetmelikte Yer Alması:** Özellikle mekânsal veri katmanları, ölçek ve veri formatı gibi unsurların yönetmelikte netleştirilmesi.

Öne Çıkan Bulgular / Mesajlar

- **Çıktıların Planlara Altlık Olması:** YİDEP çıktılarının, mekânsal planlara doğrudan entegre edilebilecek şekilde tasarlanması.
- **Katılımcılık Tanımı:** Katılımcılık ilkesinin sadece bir ilke beyanı olarak değil, somut süreç ve yöntemleri tanımlayan bir madde hâline getirilmesi.
- **Bilgi Paylaşım Mekanizması:** Özellikle havza bazlı iş birliği ve su yönetimi konularında iller arası bilgi paylaşımına yönelik düzenleyici bir mekanizma oluşturulması.
- **İzleme Periyotları:** İhtiyaç olması durumunda 6 aylık izleme ve değerlendirme raporlarıyla ilerlemenin takip edilmesi.
- **Paydaş Katılımının Güçlendirilmesi:** Üniversiteler, meslek odaları, ticaret ve sanayi odaları ile özel sektörün hazırlık sürecine dahil edilmesi.
- **Yaptırım Eksikliği:** Kurumların yükümlülüklerini yerine getirmemesi hâlinde doğrudan yaptırım uygulanmasa da izleme raporlarında bu durumun görünür kılınması.
- **Süre Esnekliği:** 30 Haziran tarihine esneklik getiren, “geçerli sebeplerin sunulması durumunda süre uzatılabilir” hükmünün eklenmesi.
- **Üst Sınır Tanımlaması:** Süre uzatmalarında makul bir üst sınır belirlenmesi (örneğin +2 veya +3 ay).
- **STK Katılımının Güçlendirilmesi:** STK’ların karar alma süreçlerine dahil edilmesi, oy hakkı verilmesinin değerlendirilmesi.
- **İl İDKK Toplantılarına Katılım Zorunluluğu:** “Katılabilir” ifadesi yerine “katılır” ibaresinin kullanılarak katılım zorunluluğunun netleştirilmesi.
- **Toplantı Takvimi:** Toplantı tarihinin en az 1 ay öncesinden yazılı olarak duyurulmasının zorunlu hale getirilmesi.
- **Karar Alma Kolaylığı:** Üçte iki çoğunluk yerine basit çoğunluk kuralının getirilerek karar alma süreçlerinin hızlandırılması.
- **Geçici Madde ile Tarih Belirleme:** İl İDKK’nın kuruluş tarihini netleştirecek geçici madde eklenmesi.
- **Görev Tanımının Daraltılması:** Büyükşehir belediyeleri için “kendi görev ve yetkileriyle ilişkili” ibaresinin eklenmesi.
- **Yetki Netliği:** İl belediyesi ve il özel idaresi görevlerinin olabildiğince açık yazılması; kanundaki “birlikte” hükmünün korunması.
- **Kapsamlı Kurum Tanımı:** “Kurum ve kuruluşlar” ifadesinin tüm yerel paydaşları kapsayacak şekilde revize edilmesi.

Öne Çıkan Bulgular / Mesajlar

- **Bağlayıcı Dil:** “Dikkate alır” yerine “esas alır” gibi bağlayıcılığı artıran ibarelerin kullanılması.
- **Geçici Madde ile Esneklik:** Son tarih ve veri yılı konusunda “geçerli sebeplerle uzatılabilir” hükmünün korunması.
- **Uzmanlık Listesi:** Teknik Kılavuzda önerilen paydaş ve uzmanlık listesine yer verilmesi.
- **Tanımların Netleştirilmesi:** Uyum ve azaltım eylemlerininulusal hedeflerle bağlantılı olacak şekilde açıkça tanımlanması.
- **Zorunlu/Esnek Hedef Ayırımı:** Teknik Kılavuzda “olmazsa olmaz” eylemler ile yerele özgü esnek eylemlerin net şekilde ayrılması.
- **Lisanslı Kuruluş Modelinden Kaçınılması:** YİDEP’in yerel uzmanlarca hazırlanmasının teşvik edilmesi.

Çözüm ve Politika Önerileri

Toplantıda dile getirilen ve üzerinde paydaşlar tarafından mutabık kalınan öneriler yönetmelik taslağının yapısını köklü olarak değiştirmemiştir. Yönetmelik taslağının iyileştirilmesi amacıyla öne çıkan önerilerden biri, İl İDKK’ların kurulması için bir son tarih belirlenmesi önerisi olmuştur. Ayrıca, tanımların iyileştirilmesi, YİDEP’lerin diğer politika araçları ve mekansal planlarla karşılıklı etkileşimini vurgulayan ifadelerin netleştirilmesi, izleme sürelerinin esnetilmesi, İl İDKK toplantı davetlerinin detaylandırılması gibi konular dikkat çekmiştir.

Sonuç

7552 sayılı İklim Kanunu'nun uygulamasına yönelik düzenlenen Sürdürülebilir Yeşil Büyüme ve İklim Politikaları Çalıştayı son oturumunda bütün katılımcıların olduğu ortak salonda oturum moderatörleri tarafından her bir oturumda öne çıkan önemli konular açıklanmıştır.

Her bir oturumda ele alınan önemli konular yol gösterici olması amacıyla işbu rapor ile kayıt altına alınmıştır.

Çalıştay toplu fotoğraf çekimi ile sonlandırılmıştır.

Çalıştay Fotoğrafları

Çalıştay Fotoğrafları

Çalıştay Fotoğrafları

Çalıştay Fotoğrafları

Çalıştay Fotoğrafları

Çalıştay Fotoğrafları

Çalıştay Fotoğrafları

Çalıştay Fotoğrafları

Çalıştay Fotoğrafları

Çalıştay Fotoğrafları

Çalıştay Fotoğrafları

**T.C. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI**

T.C. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
**İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ
BAŞKANLIĞI**